

...t za koristi delavsko
judstva. Delavci so op-
rečeni do vsega, kar p-
ducirajo.

This paper is devoted
the interests of the wor-
king class. Workers are
entitled to all what the
produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

Delavci vseh dežela, združite se!

PAZITE
na številko v oklepaju, ki
se nahaja poleg vašega
naslova, priljublje-
nega spodaj ali na
ovitku. Ako je (538)
številka
tedaj vam s prihodnje šte-
vilke našega lista poteče
naročnina. Prosimo, po-
novite jo tako.

ŠTEV. (NO.) 538.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 1. JANUARJA, (JANUARY 1.) 191.

LETO (VOL.) XIII.

Novo leto.

Prazniki našega časa so večinoma cerkvene-
ga izvora. Četudi se nadejajo njih sledovi v davni
predkriščanski dobi, soendar dobili v zmagoviti
veri svoj poseben pomen. Cerkev je določila njih
večjo ali manjšo važnost odeva tega z najbolj za-
rečim blišcem in odkazal onemu skromen prostor,
ček, toliko da se je pranje. Po cerkveni cenitvi
ima novo leto zelo majhn pomen in se ne more ni-
ti od daleč primerjati z božjim rojstvom, božjim
vstajenjem, vnebohodom in podobnimi simbolič-
nimi dnevi.

V mišljenju ljudstva je pa novo leto velik
dan. Težko bi bilo to razumeti, če bi razlagali
vprašanje le s stališča ljudskega razuma. Noč od
31. decembra do 1. januarja se ne razlikuje od
drugih noči in dvanaest ur polnočnega zvona
ne prinaša sam po sebi nobene izjemnosti. Kar
daje temu dnevu posebno značaj, je njegova zve-
za z večnim hrepenenjem človeštva. Novo leto ni
praznik razuma, temveč praznik čustva. Davno
preden so ljudje premislili solnčno pot in si se-
stavili prvi koledar, je ta praznik nezavedno ži-
vele v njihovih srcih, kar je od nekdaj vkorenje-
njeno neumrjoče koprenje po novem, po boljšem.

Navedemo je človek zmes kreščen nasprotij,
katerih ni mogoče izraziti. Konservativno bitje
je, in njegovo vztrajanje na obstoječem sega
včas tako daleč, da bi bilo smatrati povsem
za eno z neživo snovjo, ki obleži po zakonu teže
tam, kamor je padla, dokler je odtod ne pre-
makne dovolj močan sneg. Kljub temu je vsa
njegova zgodovina dolga pot napredka, ki naj-
krepkeje zanika konservativnost. Kajti vsaka
nova tega napredka pomeni, da je uničeno in pro-
padlo nekaj starega, ki se je moralo umakniti no-
vemu.

Vsak korak na pot iz davnine v novo in ved-
no novejšo dobo spremlja boj, včas duševni,
včas materialni, vedno pa silni in breozbirni. Za-
kaj stare noče nikdar upustiti svojih postojank
predovoljno, nikdar pa se tudi novo noče odreči
naslednji zmagi. Ob tej koliziji volje, ki je enako
močna na eni in na drugi strani, je neizogiben boj.

Čudna uganka je to. Je li na svetu dvojno člo-
veštvo, kakor so si ustanovitelji starodavnih
ver zamislili dvoje sil, vladajočih na svetu?
Ali je na svetu dvojno človeštvo, kakor so si
zgodnji filozofi zamislili dvojno naravo, in
drugi pa rod Arimana in Sire? So li eni otroci
Belahega, drugi Črnoboga?

Vse človeštvo je ena enota; tako nas uči po-
vesti koprenja in nepostransko raziskujoča zna-
nost. Osnovne lastnosti so enake vsem rasam in
narodom in slojem in narodom. Toda v ogromni
delavnosti prirode se izpreminjajo razmere v ča-
su in v prostoru; brezsilne so možnosti življe-

nja; v gospodarstvu vesoljnosti je "nemogoče ne-
znana beseda. Človeške lastnosti pa stojijo pod vpli-
vom razmer. Neskončna raznolikost razmer po-
vzroča raznovrstno mišljenje in čutenje in raz-
novrstna dejanja ljudi.

Je li to dobro? Je li to slabo?
Malo pomena ima takó vprašanje. Spoznati
je treba, da je tako, in iz spoznanja je treba iz-
vesti posledice. Žito ne more v našem podnebnju zo-
reti po zimi in ne miselno bi se bilo ukvarjati z
brigo, kako izsiliti iz solnečnega drugačnega učinek. Če
poznamo resnična dejstva, pa prav porabimo to
znanje, bomo dobili žito, kadar ga je mogoče do-
biti. In če spoznamo da je človek plod razmer,
bomo razumeli, da postane človeštvo lahko boljše,
kakor je in da lahko doseže boljše življenje, ako
najde razmere, ki mu dajo pogoje za to.

Iz majhnih začetkov se je razvil človek in iz
nižav stvarstva je prišel. Ni se še povzpela na vr-
hunec življenja in ozko je še njegovo obzorje.
Zato mu je tudi težko uzreti in pregledati sliko
celote. Preveč posameznosti, preveč delov se vsi-
ljuje njegovim očem. Kakor vidi neizurjen opaze-
valec tukaj log, tam polje, grč, pa košček ravnine,
potok, pa nekoliko travnika, pa ne more užiti
čarov celotne panorame, enotne krajine, tako gle-
dajo posamezne ljudi, posamezne narode, posa-
mezne sloje, opažajo svetnike in grešnike, vele-
umne in bebee, pa prezirajo, da so to vendar le
celice, iz katerih je sestavljeno eno velikansko te-
lo, čigar ime je človeštvo.

Veliki modrijani so dejali, da je človek sam
sebi največja uganika in za najtežjo nalogo so
smatrali spoznati samega sebe. Kdor se ni nikdar
ukvarjal s tem vprašanjem, ker mu zadostuje,
da živi tjavendan, se lahko roga taki filozofiji.
Kdor pa je kdaj globoko pogledal v svojo dušo,
skusal najti vire svojih misli in čutov, razumeti
sva svoja dejanja po razlogih in ciljih, obstane
tisočkrat sam pred seboj in zgodi se mu, kakor
da gleda v meglo. Pred očmi mu zapleše zmes ne-
enakih lastnosti, protislovne nagone občuti in v
svoji notranjosti najde neverjetna nasprotja. Te-
daj prizna, da je sam sebi uganika.

To bitje, v srečnih urah uspeha ponosno kot
v nevarnih urah strahu, se vidi skupaj, eno
eno majhen del enote, od katere se nikdar ne mo-
re odtrgati, le drobce človeštva, ki spaja z ne-
vidnimi, a silnimi vezmi vse v trdno celoto. Ve-
likanska je naloga spoznati in razumeti sebe; sto-
tisočkrat večja in težja je spoznati in razumeti
človeštvo.

Toda priroda ne uči obupa. Če nas do časa
prisili, da spoznavamo svojo malenkost, nam daje

bogata sredstva, da neprenehoma razširjamo svo-
je znanje in razumevanje. Tako nam postaja tudi
jasno, da je napredek delež vsega človeštva in da
koprniti po novem, boljšem, lepšem, plemenitejšem
vse, četudi je to koprenje v mnogih središ-
nevzvedno in samo sebi nerazumljivo.

Kar se nam kaže v grobih obrisih konserva-
tivno, je včas le strastna želja, da se obvaruje,
kar je bilo pridobljeno v boju s starejšim. Tudi
revolucionaren duh postane na ta način lahko kon-
servativen. Skozi vse vekove, od sive davnine člo-
veških začetkov do naših dni se ponavlja ta pro-
ces v najrazličnejših oblikah. Zoper absolutno
gospodstvo nekdanjih cesarjev, ki niso trpeli no-
bene volje poleg svoje, se je upiralo plemstvo,
zavedajoče se svoje veljave in tirajoče svoj de-
lež oblasti. Rebelični so bili njegovi boji; ali ko
je doseglo svojo zmago, je običal pogled na nje-
govem uspehu in kar je bilo izpod njegovih vi-
šav, se je kazalo njegovim očem kot črna masa,
ki ni vredna njegovih pravic in greši, ako zahte-
va enakost. Meščanski razred si je v krvavih re-
volucijah priboril enakopravnost in ko se je nje-
gova junaška doba zaključila s porazom fevda-
lizma, je bil tako prešinjen od ponosne zavesti
in smatral svoje pridobitve za tako nepreenljive,
da je v svoji borbi videl zadnji opravičeni boj.
Se je bil v njem živel revolucionarni duh, ali ob-
zorje se mu je skrčilo, ker je gledalo na vse le s
svojega lastnega stališča, in ko je vstal proletari-
jat s svojimi zahtevami, mu je bilo, kakor da ho-
če ta nova, temna sila uničiti plodove njegove
slavne revolucije. Upor proletariata se mu je zdel
protirevolucionaren, njegova lastna konservativ-
nost pa obramba revolucije.

Toda napredek ne pozna takih tesnih meja.
Kar je dosegel danes, mu je jutri premalo. In ker
postajajo sile, ki so ga večraj ustvarjale, danes
cokljke na njegovem vozu, se jih mora iznebiti, pa
kljuje nove sile, da ga rešijo starih, ki so se iz-
preminile v oviro.

Stavba človeškega napredka je neskončna
človeštva. Vsi njegovi deli, vse njegove sile, so po-
klicane, da grade in dopolnjujejo. Tupta delo,
nobena posamezna skupina ne more spoprijeti
neobrita vojakova lica.

Vsa tega, kar je na svetu, je nova pot, nove možnosti in novi cilji.
Zato je tudi stremenje po novem vedno in
neumrjoče. To koprenje diha novo leto.

Dvanaest mesecev, tristo petinšestdeset dni —
to je kolodarsko leto. Zakon človeškega razvoja
se ne ozira na začetek te astronomične matematič-
ne dobe. Usoda človeštva se ne izpreminja vsak
dan, kadar se izpremeni letna številka na p-

skih papirjih in v trgovskih knjigah. In če si vo-
ščijo ljudje prav na ta dan srečno novo leto, je
tò le podedovana navada. Na čas in prostor na-
vezani človek si deli čas in prostor zaradi svojih
praktičnih potreb. Ali njegova želja po lepši sre-
či je le simbolično izražena v novoletnem voščil-
lu. Veliko večje in obsejnejše je njegovo kopren-
je; kadar čestita drugim in sebi in kadar spre-
jema čestitke za novo leto, misli na novo dobo
sploh, ki naj bi bila lepša in boljša od preteklosti.

Voščilo je beseda; kar voščilo izraža, pa ni

odvisno od besed, temveč od dejanj.
Človek je plod razmer. Tako tudi človeštvo.
Boljših razmer mu je treba za boljše življenje, ne
le v primitivnem smislu boljših materialnih užit-
kov, ampak za njegovo povzdigo v vsakem oziru.
Nepreenljive so razvojne sposobnosti človeka.
Ako premerimo pot, ki jo je prehodil od surovega
divjaštva do današnjih dni, moramo občudovati
moč, ki jo je priroda položila vanj. Ali uspeh te
preteklosti nam tudi pravi, da je v nepregledni
bodočnosti še tisoč bleščečih ciljev, ki se nam ka-
žejo danes le skozi meglo ali jih le sanjarsko slu-
timo, da pa so tiste sile, ki so nas dvignile na se-
danje grčice, močne dovolj, da se z njimi povzpne-
mo na najvišje vrhove.

Treba je le razmer, da se morejo te sile po-
polnoma uveljaviti v njih. Razmere so napravile
človeštvo tako, kakršno je sedaj; ali med člove-
kom in razmerami vlada vzajemnost; one ustvar-
jajo njega on preobraža njih. Želja po boljšem
življenju je v jedru želja po boljših razmerah;
ta želja pa dobi življensko vrednost le tedaj, če
se izrazi v dejanju.

Boljše razmere — to je ideja socializma. Ne
ideja Devete dežele, Indije in Koromandije. Ne
ideja prihoda kralja Matjaža. Socializem ni želja,
porojena iz sanj, temveč zahteva, utemeljena v
spoznanju. Razmere življenja niso uročena jama,
ki se odpira na čarobno besedo z vsemi svojimi
pravičnimi krasotami; niso tisti mitični "nič",
iz katerega je bil po legendi ustvarjen svet in iz
katerega bi ga ljudje zopet po svoji volji mogli
nanovo ustvariti. Te razmere imajo svoji zakoni-
tost in le po svojih zakonih se morejo izpremi-

Drug drugemu smo oplovali svoje občutke in
svoje misli, in tako smo se ustvarili.

kako jih je treba porabiti, da razkrije življenje
največ svojih lepot in dobrot. In delavski razred
je tisti, ki je poklican, da jih razkrije.

Kadar bo delavstvo popolnoma razumelo ta
klic in sledeč mu razvilo svojo moč v smotre-
ni organizaciji za preobnovo človeške družbe, te-
daj nastanejo razmere, v katerih se voščilo vse-
ga novega leta v najvišjem pomenu uresniči.

Narodni šovinizem.

Veliko je besed v javnih, ki so se zelo zlo-
rabljale; mednje spada tudi izraz "mednarod-
nost". Pojma mednarodnosti niso iznašli socialis-
ti; toda kaj za socializem je dobila mednarod-
nost ogromen pomen. To je pa tudi glavni razlog,
da so se te besede polnili nasprotniki socializma,
je po svoje zasakali v potem skušali s svojim
nasprotnim razlaganjem ubiti socializem.

Ker niso in ne morejo biti med socialisti sa-
mi veliki, kajti tebi sploh le malo na svetu,
si ali človeka, da je mednarodnost nasprotje
sekatosti, ki razlagajo mednarodnost napačno.
Mnogo je ljudi, ki se menujejo kristjane, pa ni-
jemo svet teologije, sile, program, pa ji da ime,
svoje socialiste, pa so socialisti. Ni redkega
si, da si sestavi kdo svoji glavi ali pa po svo-
jem sveti teologiji, sile, program, pa ji da ime,
si ali človeka, da je mednarodnost nasprotje
sekatosti, ki razlagajo mednarodnost napačno.

Na ta način so se posamezniki, sami o sebi
prepirali, da so socialisti, prišli po svojih potih
do zaključka, da je mednarodnost nasprotje
sekatosti. Stili so sili, ki so zelo ponosno kli-
nali: "Jaz nisem ne Slovenec, ne Hrvat, ne Srb,
ampak socialist." Misi so gotovo, da so izrekli
veliko modrost, pa so veliki nezmišlji; mislili

so, da je bila njih beseda zelo socialistična, pa je
bila le konfuzna.

Nasprotniki socializma so bili prvi, ki so oč-
itali socializem, da so "breznarodni" in "proti-
narodni". S tem so namreč hoteli postaviti socia-
lizem v slabo luč in ga diskreditirati, kar so pri
kratkomisleh ljudi večasi res dosegli. Ampak
socializem nima naloge, da bi pomagal svojim
sovražnikom in podpiral njih laži. Mednarodnost
ni v nikakršnem nasprotju z narodnostjo, tem-
več jo potrjuje. Mednarodnost je vez med na-
rodi. Mednarodnost nima namena, da odpravi na-
rode, ampak da jih spoji v višjo enoto. Medna-
rodnost daje narodom večjo garancijo in boljše
pogoje za razvoj, kakor sedanje stanje, v katerem
stoji narod sovražno proti narodu.

Eni stvari je mednarodnost pač nasprotna.
To je šovinizem, ki ga nacionalisti pogosto za-
menjavajo z narodnostjo.

V čem obstoji šovinizem? Kdor je preživel
svoj čas z odprtimi očmi, ga je lahko opazil. Pri-
de človek, čigar vsaka druga beseda je njegova
narodnost; neprenehoma mu je na jeziku, kjer je
umestno in kjer je neumestno. V družbi se lahko
razpreda razgovor o lovu, o novih strojih, o zvez-
dah, o grmovju — on vplete narodnost v pome-
nek. Mož je šovinist in postane že s svojo vsilji-
vostjo zopern.

Na svetu so različni narodi; toda med sabo
imajo junaka, ki prisega na žive in mrtve, da
je njegov narod prvi na svetu, in če ne stoji
faktično na tem mestu, mu vendar po pravici pri-
pada. Njegov narod govori najlepši jezik, ima
najbolj nadarjene pisatelje, največje, četudi ne-
priznane učenjake, plemenitejši je od vseh dru-
gih, njegove šege so občudovanja vredne, njegovo
življenje neomadeževano, njegovo junaštvo vzor-
no. Pri tem se naš šovinist nič ne pomišlja, če se
zapleta v največja protislovja. Kadar se slavi bo-
jevitost, je njegov narod razbijajoč, ki pozablja vse
druge; če se slučajno opeva miroljubnost, je nje-
gov narod čreda belih ovčic in noben njegov član
ne ubije muhe.

Šovinist grozovito preklinja vsako zatiranje
svojega naroda; lahko pa spoznate, da bi bil pri-
pravljen brutalno zatirati druge, če bi le imel
moč za to. Z užaljenim sree in deklaratorično
besedo naštevajo, koliko ljudi so nam pobrali drugi
narodi, kako so jih potujčili, napravili renega-
te iz njih; nobena kletva ni preostala za to počet-
je; toda popolnoma prav se mu zdi, če sprejme
drugi njegovo narodnost, in to celo zahteva od
njih.

Šovinist je neznošen. Navadno se pa zgodi,
da čuti zanesenjak prvega naroda vso odurnost
šovinizma, če ga raztresa član drugega naroda;

niti ne zasanja se mu pa, da ravna sam enako in
da je njegovo postopanje enako odorno.

Šovinizem je škodljiv narodu, v katerem se
razvija. Napolnjuje ga s prevzetnostjo, ki mu za-
kriva vse njegove pomanjkljivosti in slabe last-
nosti, pa mu s tem brani, da bi se otresel grehov
in povzpela do boljšega.

Šovinizem je splošno nevaren. Iz njega se ne
more izemiti nič drugega, kakor sovraštvo, ki
lahko vodi do najhujših posledic. Šovinizem brani
izravnanje nasprotij in ovira vsak sporazum.
Brutalen je, gospodovanja željan in hoče zmago
nad sovražnikom, ne zaradi svoje svobode, am-
pak zaradi nasprotnikovega poraza. Šovinizem
povzroča vojne, ali pa podpira tiste elemente, ki
silijo v klanje.

Šovinizem je pretikulturen. Najvišja kultura
se doseže z najtesnejšim in najbolj smotrenim so-
delovanjem vseh. Prav to pa je tisto, kar šovini-
zem ovira. In če se ne dviga kultura vseh, mora
zaostajati tudi kultura njegovega lastnega na-
roda.

Temu šovinizmu je mednarodnost nasprotna.
To je razumljivo, kajti kjer vlada šovinizem, je
mednarodnost nemogoča. V svojem interesu se
mora torej boriti proti njemu, da ga popolnoma
premaga. Ker stoji socializem na mednarodnem
stališču, je tudi socializem protišovinističen.

From translation of the poster at Chicago,
January 2, 1918, so received the act of Oct. 8, 1917.

Železnice Zedinjenih držav so prišle pod fe-
deralno kontrolo. Predsednik Wilson se je po-
daljši pravice, ki mu v tem oziru daje meseca
avgusta v kongresu prijeti zakon, a storil je to
gotovo po resnem premislu in iz potrebe. Če bi
se bilo moglo lahkeje dosežati s sistemom, bi
bila gotovo ostalo vsem v McAdoo ne bi bil
dugi nove brige k temu starim nalogam.

Železnice kontrolovali socializem.
Če je to upam po besedah čitati kaj takega, je
to zelo napačna sentimenta. Puhajajoča od
ljudi, ki bi vsako rešitev rešili radi diskredi-
tiral s tem, da bi se socializem. Za
socializem je socializem vedno grozno strašno,
najbolj strašno tega, se poznajo njegovih na-
stojev in njegov.

Zvezna kontrola.

Železnice ostanejo lastnina dosedanjih družb
in zvezna vlada bo skrbela, da ne pridejo lastniki
ob svoj dobiček. To ni socializem, kajti njegov
cilj je, da postanejo vse take naprave popolna
last organizirane družbe.

Toda če predsednikov ukrep tudi ni sociali-
zem, je vendar jako močan argument za opravi-
čenost socialistične teorije in izpodbija neprene-
homa ponavljano teorijo, da je socializem nemo-
goč. Kakor je mogoče, da jemlje vlada obrat na
železnice pod svojo kontrolo, bi bilo tudi mo-
goče, da prevzame železnice v svojo last. In ko-
velja za železnice, velja za druga prometna sred-
stva in za velike industrije.

Razmere, ki so dovedle vlado, do njenega
ukrepa, izvirajo iz vojne. Ako hoče vlada voditi
vojno, kakor je po njenem spoznanju najbolje, se
mora promet vršiti tako, kakor zahtevajo njeni

interesi. Kaj je vse odvisno od tega, si lahko iz-
računa sam, kdor ima kaj pojma o modernih me-
todah vojskovanja.

Privatno kapitalistični sistem pa ne daje ga-
rancije, da se bo delo res tako opravilo in tudi ni
dovolj sposoben za to nalogo. Stvar je popolno-
ma enostavna. Po značaju kapitalizma se vsa
navljajo podjetja za profit. Tako je po vsaki sve-
tu in ne more biti drugače. Železnice služijo si
javnim potrebam; toda privatni kapital ne gradi
železnice iz srečne želje, da bi se čim boljše zadovo-
ljilo tem potrebam; ampak ker dajejo transportne
potrebe garancijo, da se bo v podjetje vloženi ka-
pital obrestoval.

To ni obtožba, ampak samo konstatiranje
dejstva. Tak je značaj in zakon kapitalizma.
Neizpremenljiv je. Kapitalist kot filantrop, kapi-

talist, ki ne išče profita, ni kapitalističen go-
spodar.

Da se more v podjetje vložiti kapital čim
bolje obrestovati, mora pustiti na stran vse ob-
zire, ki bi mogli škodovati temu namenu. Na že-
leznice na primer ne bodo vozili vlakov, s kate-
rimi se ne doseže dobiček. Nasprotno se pa vpe-
ljujejo vlaki, za katere ni prave potrebe, ampak
vozijo iz konkurenčnih razlogov. Ena železnica
se ne ozira na zvezo z drugimi, ker ni v njenem
interesu, da bi pospeševala promet na tujih
prograh.

V takem slučaju, kakršen je vojni, postane
vse to lahko kritično. Zedinjene države niso prva
dežela, ki je to spoznala. Anglija, ki je smatrala
načelo privatnega podjetništva nekako za sveto,
je že davno vzela železnice in tudi druga podjetja
pod svojo kontrolo. (Konec na 8. strani.)

Slovensko republikansko združenje.

SEDEŽ V CHICAGO, ILL.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostič, Filip Godina, Martin V. Konda, Ethin Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR:

Matt Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR:

John Ermenec, Ivan A. Kaker, Ivan Kušar, Anton Motz, Frank Mravljia, Jacob Muha, Matt Pogorelec, John Rezel, Joseph Steblaj, Frank Sava, Fr. Udovih, Andrew Vidrich, Stefan Zabrie, Leo Zakrajšek, Anton Zlogar.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso prijavili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljave je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. B. No. 1, Cicero, Ill.)

ORGANIZACIJAM V ZAPADNI PENNSYLVANII!

Zanimanje za Slovensko Republikansko Združenje je med Slovenci Zapadne Pennsilvanije močno naraslo. Da pa dosežemo resnične uspehe, nam je neizogibno potrebna boljša organizacija in zastopniki nekaterih tukajšnjih organizacij so se zaradi tega dogovorili, da povabijo vsa društva in klube iz okoliških naselbin na sestanek, na katerem bi se pomenili, kako bi najbolje uredili sodelovanje in vse.

Organizacijo moramo prilagoditi tukajšnjim razmeram, ki so drugačne, kakor v velikih mestih. To pa moremo le na tak način, da se med seboj posvetujemo in pridemo složno do zaključka. V ta namen sklicujemo

SESTANEK

v dvorano društva "Prosveta" št. 184, SNPJ., v Lawrence, Pa.

na nedeljo, 27. januarja t. l., ob 2:30 popoldne.

Vsa društva in klube, ki so naklonjeni Slovenskemu Republikanskemu Združenju, vabimo, da pošljejo na ta sestanek svoje zastopnike, da skupno ukrenemo, kar bo najbolje.

Pripravljalni odbor.

Gibanje za S. R. Z. v Pennsilvaniji.

(True translation filed with the postmaster at Chicago, January 9, 1919, as required by the act of Oct. 3, 1917.)

Lawrence, Pa.

Društvo "Prosveta" št. 245, SNPJ., in Slovenski socialistični klub št. 184, sta za novo leto sklicala v dvorano prvo omenjenega društva na Lawrence, Pa. (Hills) javen shod, ki se je izvršil z velikim uspehom in jasno pokazal, da so cilji svobode in demokracije, ki jih zastopa Slovensko Republikansko Združenje, tudi cilji tukajšnjih Slovencev. Udeležba na shodu je bila tako velika, da se to zborovanje po pravici lahko imenuje "mass meeting". Prišli so namreč tudi zastopniki iz vseh bližnjih naselbin, tako da je postala dvorana skoraj pretesna.

Zborovanje je otvoril sodrug Terčelj, ki je pojasnil namen shoda.

Potem je glavni govornik Ethin Kristan iz Chicago v obširnem govoru razložil, kako je prišlo do vojne, ki se je za kulise že davno pripravljala, kako se je razširila po vsem svetu in kakšen je položaj slovenskega naroda v tem konfliktu. Pojasnil je postanek in naloge Slovenskega Republikanskega Združenja, naglašajoč, da je vse njegovo delo javno, da ne dela nobenih obljub, za katere nima garancij in da more biti vsak uspeh odvisen predvsem od zavednega sodelovanja ljudstva samega.

Po njegovem govoru je brat Terčelj predlagal sledečo

RESOLUCIJO:

Plamen največje vojne, kar jih je poznala zgodovina človeštva, sviga preko vsega sveta. Strašna katastrofa je zadela narode brez njihove krivde; zadela je tudi slovenski narod, čigar tragična vloga je v tem, da se mora borbati za interese, ki niso njegovi, za sistem, ki mu je sovražen, za vladno, ki ga je vedno le zatirala. V avstro-ogorski monarhiji nima noben narod pravice samoodločevanja; staro geslo habsburške dinastije "Divide et impera", ki je stoletja označevalo politiko v obdobju državi, je porodilo zunanemu svetu neumerno nacionalno sovraštvo in trajne, srdite boje narodov, od katerih so vsi postali igrače sebičnih vladajočih sil.

Pravta machiavellistična politika, ki je v notranjosti ovirala kulturni, gospodarski in social-

ni razvoj narodov, je tudi veliko doprinesla, da je v Evropi izbruhnila krvava kriza, ki se je naposled razširila preko vseh kontinentov.

Vzoki, ki so povzročili sedanjo vojno, morajo, ako se ne odstranijo, tudi nadalje ogrožati mir človeštva. Nujno je torej potrebno, da se mir, ki bo sledil krvavemu merjenju sil, postavi na podlago, v kateri so garancije za trajnost in varnost. Razmere, ki so porodile to vojno, se torej ne smejo povrniti, če naj bo svetu v bodoče omogočen miren razvoj.

Mnogo je vprašanj v Evropi, ki zahtevajo rešitve; med njimi je tudi jugoslovanski problem, čigar pomen je v najtesnejši zvezi s sedanjo vojno. Poštena in svetovnemu miru ugodna rešitev jugoslovanskega vprašanja pa ni mogoča po vladnih načelih Avstrije, ki ni bila nikdar država v njej živčih narodov, temveč le posest dinastije, in vsled tega sovražnica narodov.

Slovensko Republikansko Združenje, ki izraža v Zedinjenih državah mišljenje ogromne večine Slovencev, kar potrjuje število in velikost pridruženih mu organizacij, ima z ozirom na omenjene razmere namen storiti vse, kar je z legalnimi sredstvi mogoče, da se doseže pravična in poštena rešitev slovenskega in jugoslovanskega vprašanja po geslu, da mora vsak narod imeti pravico odločevanja o svoji usodi in da ne sme noben narod biti po silni podvržen vladni, katere ne mara.

Kar zahteva slovenski narod, je njegova narodna in politična svoboda. Za prvo je potrebno, da se osvobodijo habsburške nadvlade, za drugo pa, da dobi državno uredbo, kakršno si sam želi, in ta je republikanska. Ker je pa slovenski narod del jugoslovanskega plemena, želi združitev vseh Jugoslovancev v taki obliki, v kateri je mogoče sodelovanje vseh, a vendar zavarovana avtonomija vsakega dela. Najpopolnejša oblika take rešitve je Jugoslovanska federativna republika, ki bi lahko postala velespešen član v verigi splošne zveze svobodnih narodov.

Slovensko Republikansko Združenje ne vsiljuje ničesar ostalim Jugoslovancem. Odločno pa zastopa pravico samoodločevanja za Slovence. Združitev Jugoslovancev je mogoča le po vzajemnem svobodnem sporazumu, ne pa po kakršnem-

koli diktatu. Zlasti pa smatra za svojo nalogo, da čim temeljiteje pojasni dejanske razmere, ki prihajajo pri jugoslovanskem vprašanju v poštev in pokaže, da ni to vračanje le nacionalnega, ampak največjega internacionalnega pomena.

Da more S. R. Z. izvršiti to svojo nalogo, poziva današnji shod vse Slovence, da se mu pridružijo in ga podpirajo, kajti uspeh more imeti le delo, ki prihaja iz naroda samega.

Obenem izjavlja shod, da ni delo za S. R. Z. v nobenem oziru v najmanjšem nasprotju z dolžnostmi, ki jih imajo ameriški Slovenci kot prebivalci in državljani te dežele. Zakoni Zedinjenih držav so zakoni ameriških Slovencev in narod, ki ni nikdar ljubil bica, s katerim je bil tepen, nima niti sedaj vzroka, da bi čutil najmanjše simpatije do dinastične avtokracije, ki je vedno držala narode v sužnjosti. Po prošnji predsednika Wilsona niso Slovenci podvrženi izjemnim določbam za tuje sovražnike; ta odredba je bila pravična, ker Slovenci resnično niso sovražniki Zedinjenih držav in kot člani S. R. Z. bodo tudi nadalje s svojim ravnanjem dokazali, da je vanje stavljeno zaupanje popolnoma opravičeno.

Brat Ambrožič iz Cincsburga je govoril k resoluciji in priporočal njen sprejem. Njegov predlog je bil podprt.

Predsednik je dal tedaj na glasovanje resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta. Ko se ni nihče več oglašal za besedo, je brat Terčelj izrekel zborovalcem zahvalo za veliko udeležbo in za red ter z nekaterimi jednatimi besedami zaključil znameniti shod.

Človeku se je sanjalo, da je minister. Ko se je zbudil, se ni mogel domisliti, da sanje še niso resnice. Hodil je okrog in se obnašal, kakor da je res minister. Domisljal je, da je dostojanstven, pa je bil smešen kakor pavlihar. — Nekaterim junakom ni treba niti, da bi se jim sanjalo. Kar budni si vtepaajo take sanje v glavo.

Kdor pravi, da je v sredi za republiko, praktično pa dela za kralja, nima pravice, da bi se imenoval poštenega. Delati zoper svoje prepričanje je vedno nepošteno.

O premogu.

Kaj je premog? Vsakdo ve, da je to snov za kurjavo, in sicer je to v naših časih najpoglavnejše kurivo. Marsikdo pa vendar še ne ve, da sta si premog in les večinoma sorodna; premog je namreč nastal iz lesa. Ogromna skladišča premoga pod zemljo niso nič drugega, kakor fosilni les, ki so ga pred milijoni letov zrasli in zasuli. Tokom ogromnega časa se je potem pod zemljo izvršil kemični proces, ki je les izpremenil v premog. Lahko torej pravimo, da kurimo danes gozdove, ki so pred milijoni let rastle na zemlji.

Kaj pomeni premog za našo dobo, razumemo, če slišimo, da črpa svetovno gospodarstvo po 146 milijonov konjskih sil na leto iz njega. Vpraša se pa, če se izrablja premog res po svoji pravi vrednosti. Nekdaj se ni mislilo ob premogu nič drugega, kakor da gori in da je zaradi tega zelo poraben namesto lesa. Medtem se je pa kemija izredno razvila in danes vemo, da je navadni način porabe premoga pravzaprav velikansko zapravljanje.

S tem, da se premog neposredno požiga, je neizogibno, da nastajajo pri tem saje. To je pa v resnici izguba, ki gre v milijone. Razum tega se pa pri požiganju neprirejenega premoga izgublja tvarine, ki bi bile za narodno gospodarstvo velikanske vrednosti in bi se lahko pridobivale z razplinjenjem premoga. Dr. Fr. Klinkerfues upozarja, da gre pri tem zlasti za troje važnih snovi: Za amoniak, kotranovo (kejno) olje in za benzol.

Kar se tiče amoniaka, mu pripada velika važnost za poljedelstvo. V sedanjih časih zelo primanjkuje čiljskega solitra (Chilesalpeter), ki je najvažnejše dušikovo gnojilo. Amoniak je pa tista tvarina, ki bi ga lahko izvrstno nadomestila. Tako nadomestilo je pa zelo potrebno, da se za-

gotove dobne žetve in s tem poskrbi za ljudsko prehrano. Osnuti je pač treba, da je za dušikova gnojila današnji tudi pridobivanje dušika iz zraka razpolago, in ta proces je sedaj zelo razvijen. Umetna fabrikacija dušikovih gnojil namreč zahtuje za rastlinsko hrano. Tudi amoniak, kotranovo olje in benzol, ki so tako potrebni, da se ne bi prenehala proizvodnja, se pridobivajo iz premoga.

Ali tudi potreba kletnega olja in benzola navaja na to, da se preneha z navadnim požiganjem premoga in da se to kurivo podvrže omenjenemu razplinjevalnemu procesu.

Na polju kurilne tehnike so se izvršile nekatere velikanske izpremembe, med katerimi se najbolj opazja zmogovitost konkurenca Diesellovih motorjev s parnim strojem.

Parni stroj je bil ob svojem času čudovit napredek. Ampak razvoj ne pripušta nobenega ustavljanja. Kar je danes boljše od večeršnjega, bo jutri slabše od tistega, kar bo tedaj novo. Danes se mora parni stroj v boju za prvenstvo umikati novemu tekmovalcu; kajti v primeru z Diesellovim motorjem je parni stroj slabši in ne more dovolj izrabljati kalorične energije kuriva. V premožu je shranjena solnena energija; parni stroj dela takorekoč po ovinku, s tem da greje vodo in jo pretvarja v paro, pri čemer se izgubi veliko sile; na ta način more parni stroj izrabiti kvečjemu 18 odstotkov solnene sile, shranjene v premogu.

Pri Diesellovem motorju odpade kotel; s tem se prihrani veliko prostora in veliko vage in doseže se skoraj dvojen uspeh. Pri tem motorju se rabijo le kotranove tekoče gorive snovi, ki imajo dvojno ogrevalno vrednost napram premogu, pri katerem povzroča dim in saje velike

izgube; prav tako potrebujejo te tekoče snovi tudi veliko manj prostora, kakor premog.

Z ozirom na te prednosti je Diesellov motor posebno pripraven za ladje, na katerih se z njim lahko prihrani približno tri četrtine prostora, ki ga je na parnikih treba za premog, ne glede na to, ali odpade pri tem motorju tudi dim.

Razum tega je Diesellov motor tudi zelo pripraven za železniški transport, in tukaj po Klinkerfuesovem mnenju gotovo izpodrine parni stroj, če ne bodo železnice prej elektrificirane. Pa še v tem slučaju ostane Diesellov motor lahko važen; ker se mora računati s tem, da nastane v električni centrali lahko kakšno poškodovanje, vsled česar bi bil promet na dolgih progah prekinjen, bi bilo priporočljivo ali celo potrebno, da dobi vlak rezerven motor, za kar je Diesellov motor veliko pripravljenši od parnega stroja.

Praktični pomen Diesellovega motorja s tem nikakor ni izčrpan. Po Klinkerfuesovih nazorih namreč vsaj deloma lahko izpodrine eksplozijski motor, ki goni avtomobile, aeroplane i. t. d. Diesellov motor dela primeroma po ceni in bi se dal prav dobro porabiti za tovrstne avtomobile, ki se po Klinkerfuesovem mnenju gospodarsko nič posebno ne izplačajo, ki so pa velikanskega pomena v vojnem času. Kar se tiče prve točke, ne vemo, če ima Klinkerfues prav; resnica je, da izpodriva avtomobil tudi za tovrstni promet od dne do dne bolj konje, in težko je verjeti, da bi kapitalisti tako postopali, če se jim ne bi izplačalo. Toda to ne pomeni, da se ne bi mogel Diesellov motor še bolje izplačati.

Diesellov motor je nadalje zelo poraben za omniбусe v velikih mestih. Kljub električnim cestnim železnicam so takozvani omniбусi še zelo občutna potreba. Nemogoče je napeljati cestne

železnice po vseh ulicah in marsikdo ima od doma do "kare" in od zadnje postaje do mesta, kamor je namenjen, veliko prehoditi. Marsikomu vzame prestopanje na cestnih železnicah mnogo časa. Vozovi, ki niso navedeni na stalni tir, so torej za take slučaje velike prednosti. Ali te omniбусne vožnje še danes v mnogih krajih konji in stvar se ne izplačuje. Falično prihajajo taka podjetja iz krize v krizo, medtem ko bi Diesellov motor pomagal, da bi se retirala ob voznih cenah, ki bi bile enake onim na cestnih železnicah.

Druga važna iznajdba, ki stopa kurjavi s premogom na pot, je veleplinski stroj. Tudi pri njem odpada kotel, kar pomeni, da se prihrani mnogo prostora in odstrani velika nevarnost; pri tem se doseže veliko večji delovni učinek kakor pri parnem stroju. Toda plinski motor, ki se pač boljbolj vdomačuje v tovarniškem obratu, se more le v gotovih obratih svajati. Zanj je namreč treba, da so vedno velike množine plina na razpolago in vsled tega je za ladje in železnice neporaben.

Še ena stvar kaže, da je razplinjevanje premoga zelo priporočljivo. Prav v sedanji vojni se je marsikdo zelo občutno pokazalo pomanjkanje petroleja. To ne bi bilo tako hudo, če bi se petrolej lahko rabil le kot petrolej, to se pravi za razsvetljavanje. Toda iz petroleja se pridobiva benzin, ki je bil doslej neizogibno gonilno sredstvo za aeroplane in avtomobile. Spoznali so pa, da ga lahko nadomestila benzol, ki se pridobiva iz premoga.

Tako se vidi, da je premog veliko bogatejši in veliko večjega pomena, nego se je včasih mislilo. Napredek ne miruje na nobenem polju, in že po tem, kar nam je znano doslej, pričakujemo iz premoga lahko še znamenita presenečenja.

O gozdu in nekaterih njegovih ljudeh.

Načrtal dr. H. Dolenc.

"Dosti snega je bilo zapadlo, proti jutru je pa nehalo mesti in odpravilo se, nas petero je gozd. Dasi ni bilo niti po-pašniku niti dober kos gozda navzgor nobenega sledu in je kazalo očitno, da žival to noč ni prehajala, smo vendar le rinili naprej proti Velikemu vrhu. Tam smo se ločili, da zajamemo dober kos Kobiljaka, ker navzdol si vendar vsak tudi sam pomaga naprej. Jaz sem šel po poti ki pelje naposev v pod Škodov nikom v Dol, Megla se zgosti in zopet je jelo padati. Ko sem menil, da sem v Dolu, sem se pristavil in čakal. Vedel sem, da je gotovo že dobrošno čez poldne, in zato je sem jel riniti po svojem sledu nazaj. Mrak se stisne in nisem več videl kam naprej. Še hitro sem si poiskal prenočišča in zakuril. Za večerjo sem snedel dve jabolki. Dolga je bila noč. Da nisem prezebal, sem vedno iztikal za drvmi in si jih tufnasekaval. Ko bi bil pozabil sekirico doma, se tisto noč bi bil preminil in našli bi me bili spomlad, ko sneg skopni, kajti celo noč je padalo. Ko se je jelo daniti, se nisem vedel kam obrniti. Mojega gazu ni bilo več, snega pa čez pas. Da sem se ogrel, pomagala sem si naprej in po mojem mnenju proti Velikemu vrhu. Nikamor nisem prišel, da bi se bil spoznal, kje da sem. Šele v mraku sem se zopet pristavil in si poiskal prenočišča pod veliko steno, meneč, da sem gotovo v Tisovcu, ker dru-

god v tem okraju ne vem za tako skalovje. Za večerjo sem pojedel zadnje jabolko. Kako sem noč prebil, ne vem; menim, da sem bil kar v ommedlevicah. Ko se je jelo zopet daniti in sem videl kam poseči z roko, sem dobro zakuril, da sem se dodobra ogrel in se torej toliko ojačal, da sem začel zopet misliti na rešitev. Ne da bi najmanj vedel, v katero smer da grem, sem taval na prejšnjem videlo se mi je, da imam visok hrib pred seboj. Sklenil sem, da se ne obrnem in da navzdol ne grem, dobro vedoč, da moram premagati hribove, ako hočem priti v rodno dolino ali pa na Pivko. Moči so me večkrat popuščale in obležal sem v snegu. Strašno žejno sem dušil s tem, da sem zobal sneg. Ko sem se le zopet bolj zavedel, sem si pa pomagal naprej. Že se je jelo mračiti ali se mi je pa od slabosti tema delala pred očmi, ko se mi je videlo, da grem navzdol, Rinil sem naprej, in predno se je stisnila noč, sem razložil, da sem prišel iz debelega gozda in da sem na pašniku. Ugibal sem, kje je bil, in kar sem si želel in domisljeval, je bilo resnica. Bil sem pod Ostrim vrhom. Tega sem se pa zavedel šele potem, ko sem le rinil naprej po bolj odprtem presledku in prišel do Urhove pekelarne. Premagal sem se, da nisem zlezal pod streho, kajti čez noč bi bil gotovo poginil. Pomagal sem si še naprej do Podeckovskega mostu in tam sem pa

stopil zopet na trda tla, razteptana od živine, ki hodj k napojilu. Doma ni bilo nikogar. Sestre je bilo gotovo strah. Posegel sem v peč in našel sem lonec. Kaj da sem pojedel, še dandanes ne vem. Šele drugi dan sem se zavedel dobrega in zvedel, da so se rešili tudi moji tovariši. Zvedelo se je, da sta Pangretov brat in Martinek na Juršicah."

Vem, da mi bo ta ali oni očital, da sem le prepovršno opisal muke in težave Karutove. Naj na to odgovorim, da več od njega nisem mogel poizvedeti. On je le trdil, da se mu je zdelo, kakor bi se boril s težkimi sanjami, da ne ve, kolikokrat je obnemogel in obležal, da si je pa le pomagal naprej, ko sta ga prebujala mrz in žeja. Izpodbujalo ga je tudi to, ker je večkrat prišel do srca, ki so odskočile le za par korakov. To da ga je vselej zopet dobrega prepričalo, da je še na tem svetu, in mu dajalo pogum, še naprej boriti se za življenje. On sam je ukrepal in drugi, ki smo se o tem razgovarjali, smo bili mnenja, da je Karu zašel pod Dedino goro in tretji dan od tam pritažal domov. Od te gore v Loško dolino se potrebuje ob dobrem potu tri ure hoda. V takem snegu in v megli, v kakršni je taval Karu, pa ne pride vsak tudi celi dan ne. Torej menim, da vsak prizna, da je bil Karu silen

človek, ki je po tridnevem stradanju vendar še zmagoval do doma.

No, da se vrnemo k Janezu, ki ga je Karu poklical na vse rano, povemo, da se je odpravil od doma, ko hitro je Micka skuhala zajutrak in se je najedel. Pri Hlepovih je našel Karuta. Pridružil se je njima tudi Hlepov Janez, in hajdi v gozd in za lesom! Vsi premislili prejšnjega večera so se pri Janezu čez noč razpuhteli. Danes je bila sreča pos ebno njočna. Malo pod levim lazom na Javorju stoji v dolinici samotna smreka, komaj tri sežnje od pota. Kunji sled pelje čez pot in naravnost do smreke, na kateri je gnezdo. Brez pomisleka pomeri in stisne Hlepov Janez proti gnezdu, in lepa, črnkasta zla tica se prekuene iz njega v sneg. Malokdaj smo šli mimo te smreke, da ne bi bil eden ali drug omenil te posebne ugodnosti. In višje gori proti Škodovniku so presledili lovec drugo kuno, jo po kratkem krogu doglani in že popoldne je bila že v saku. Nazaj grede čez Poljanec so presledili pa belico in tudi ta je prišla v past in v roke. Ta dan je bil med kumarji zabeležen v zlati knjigi. Hlepov in Janez sta pa stopala domov ponosno in kakor bi šli iz gosti. Karu je bil prej doma. Janez se je pa polagoma še za par hiš naprej pomikal in trdo stopil čez prag in v vežo.

(Dalje.)

Gladiatorji v starem Rimu.

Med najvažnejše dogodke stare rimske zgodovine spadajo boji suženjev, med katerimi je bil Spartakus upor najznamenitejši. Sedem let je delal ta punt rimski državi neizreče težave, sijajne rimske armade so bile od suženjske vojske ponovno poražene, in da je naposled vendar država moč premagala suženjske upornike, je bilo pripisati bolj neslogi v suženjskem taboru, kakor sili rimskih čet in njih vojskovodij.

Da se ta vstaja prav razume, je treba nekoliko poznati rimsko gladiatorstvo. Spartakus, glasoviti in nedvomno zelo nadarjeni vodja suženjske revolucije, je bil namreč ubegel gladiator.

Proti koncu republike in v času cesarstva so se šele v starem Rimu silno izpridile. Nekdaj močni demokratični duh je bil polagoma zamrl in množice prebivalstva v velikem mestu, v katero je dotekelo ljudstvo od vseh strani sveta, so padle sčasoma tako globoko, da so izgubile vso nekdanjo samozavest in se klanjale vsakemu vladodržcu, ki se je znal bodisi s silo, bodisi z demagogičnim prilozovanjem povzpeti do moči. Edina želja te demoralizirane mase je bila hrana in zabava. Na takem nizkem stališču pa tudi želja po zabavi nima nič plemenitejšega, kulturnejšega v sebi. To ljudstvo ni hrepelo po duševnih užitkih, po umetnosti, ampak se je vdalo najnižjim, naravnost živalskim instinktom in je imelo največji užitek od krvoločnih igrar, ob katerih je tekla kri in so padali mrličji.

V časih cesarstva je postalo naravnost geslo tega ljudstva "panem et circibus" — kruh in igre. Med temi "igrami" so bile najznamenitejše gladiatorske.

Po latinski besedi "gladius," ki pomeni meč, so borilec po pokliču dobili ime gladiatorji. Njih ualoga je bila, da so se v takozvanih igrarjih borili z divjimi zverinami, ali pa sami med seboj.

Začetkom so bile take borilske igre redke. Uprizorjale so se le ob posebnih slovesnostih, zlasti za proslavo kakšne rimske zmage. Toda Rimljani so se jim privadili in so jih vse bolj zahtevali. V zadnjem stoletju pred Kristom je bila to že najbolj priljubljena zabava. Boji so se vršili v čimdalje večjem obsegu in so dobivali vse bolj okrutne in divje oblike. Tako je dal že Julij Cezar, da je v proslavo nekega njegovega trumfa nastopilo 320 parov v takem boju.

Krvava šega ni ostala omejena na sam Rim, temveč se je razširila po vseh mestih rimske države. Za take igre so se gradila ogromna gledališča, arene ali amfiteatri imenovani in ponekod so še danes dobro ohranjeni ostanki teh kolosalnih stavb, tako da se pri nekaterih še zdaj prav dobro spozna vsa uredba. Izven meja stoji zidovi velikih takih aren v Pulju, v Veroni itd. Prostora je bilo v njih za mnogo tisoč gledalcev; za konzule in poveljce za cesarje so bila posebna mesta. Dobro se še vidijo prostori, kjer so hranili zverine, ki so jih pri igrar spuščali naravnost v cirkus.

Včasih so se uprizorjale gladiatorske igre tudi na mestnem tagu (forumu). Razširile so se tako, da jih niso prirejali le vladarji, temveč tudi meščani, ki so bili dovolj bogati za to. S takimi krvavimi prireditvami so se proslavljale svatbe bogatih patricijskih sinov in hčera; pa tudi ob pogrebnih velikašev in bogatinov so se prirejale. Pri tem je vsakdo skušal svoje bogastvo čim bolj naglašati s tem, da je najel čim več parov za borbo.

Začetkom so za take boje jemali težke zločince, ki so bili obsojeni na smrt. Tuptam se je zgodilo, da si je kdo na ta način rešil življenje, če se je v boju izkazal hrabrega in se prikupil občinstvu. Ali posebno veliko upanja ni dajala ta loterija na življenje in smrt, zakaj če je gladiator ostal zmagovalček v borbi s svojim človeškim nasprotnikom, je bilo še vedno mogoče, da se je moral boriti z levom, kjer ni bilo že takorekoč nobenega upanja.

Krvavi pohoti pa kmalu ni zadostovalo število zločincev. Rimski despoti so prav radi videli, kako je ljudstvo porlo za takimi bestialnimi igrarji in se dalo odvracati od vsega resnega zlasti od političnega življenja. Da se pa dobi zadostno število borilcev za toliko iger, kolikor jih je ljudstvo zahtevalo, so napravili iz gladiatorstva poklic in so zanj vzgajali sužnje in v novih vojnah zajete vojne vjetnike.

V Rimu je suženjstvo cvetelo. Že v najstarejših časih so vojni vjetniki postajali sužnji, potem so pa tudi njih potomci ostali v suženjstvu. Pa tudi prvotno svobodni ljudje so lahko zapadli v suženjstvo, na primer zaradi dolgov. Sčasoma se je njih število silno pomnožilo, ker je Rim dovajal vojne vjetnike z vseh strani sveta v svoje glavno mesto.

Pri tem niso sužnji opravljali le najnižjih poslov, ampak med njimi so bili tudi zelo izobraženi ljudje učenih poklicev, ki so znali mnogo več od njihovih gospodarjev.

Da bi zmanjkalo materiala za gladiatorske

igre, se ob teh razmerah ni bilo bati. Tuptam so pa nastopali tudi prostovoljni gladiatorji, ki so se zanašali na svojo spretnost, in nekateri med njimi so bili ljubljenci "odličnih" dam.

Za svoje nastope so se gladiatorji urili, in v ta namen so se ustanovile posebne borilske šole. Nekateri je vzdrževala država na svoje stroške, druge so pa bile privatna podjetja.

V neprestanih vojnah se je rimska država širila in od vseh koncev so gonili ljudi v Rim, da so se tam za zabavo krvoločnega moba vzajemno mrevarili. Naposled so bili med gladiatorji zastopani skoraj vsi narodi tedaj znanega sveta. Z njimi so se uvajale tudi najrazličnejše noče, vsakovrstno orožje, in Rimljani so se lahko naslajali od različnih načinov boja. Tračani so nastopali s svojimi malimi okroglimi ščiti, Samniti so nosili velike štiriočlate ščite. Parčani in Perzi so se kazali v svojih luskinastih oklepah. Poleg Germana se je boril Grk, rjavi Mavri so se bojevali s črnimi zamorci itd.

Najbolj navaden je bil dvo boj, mož proti možu; nastopala je pa tudi četa proti četi in včasih so se uprizorjale cele bitke.

Ako je hotel privaten človek razveseliti svoje goste s tako igro, je lahko kupil ali pa najel gladiatorje. Najemnina je bila določena za slučaj, če bo borilec ubit, težko ali lahko ranjen, ali pa če ostane nepoškodovan.

Živcem visoke in nizke sodrge sčasoma ni več zadostovalo, da je tekla kri in da so se ljudje vzajemno mrevarili in pobijali. Ljudje so zahtevali novih dražil in prireditelj so si izmišljali vedno nove, za naše čute neverjetne okrutnosti; vlačili so tudi ženske v areno, kar se je zgodilo zlasti v času cesarja Nerona.

Z gladiatorji se je postopalo hujše, kakor z drugimi sužnji, da se je mogla med njimi vzdržati disciplina. Kajti ljudje, ki so bili neprenehoma urjeni za klanje in pobijanje in so gledali takorekoč vsako uro smrti v oči, so bili pač sposobni za vsako obupno dejanje. Imeli so jih zato v strogem zaporu, kjer so jih stražili vojaki, in razun časa vaj so bili popolnoma razoroženi. Za vsak prestopok so jih zdede bestialne kazni; bičali so jih, žgali z razbeljenim železom in uklepal v verige s težkimi priveski. Edino za njihovo telesno blagostanje se je skrbelo iz razumljivih razlogov. Hranili so jih posebno z ječmenovimi jedili, kar je imelo namen, da se jim razvijejo mišice. Ljudstvo jih je zato porogljivo imenovalo ječmenjake.

Gladiatorske igre so se napovedovale z javnimi naznanili. Zadnji dan pred bojem so dobivali "prosto pojedino", pri kateri so jim stregli z izbranimi jedili in pijačami.

Pred igro samo se je vršila v areni parada, pri kateri so korakali gladiatorji v vrstah, da se pokažejo občinstvu. V dobi cesarstva je nastala navada, da so korakajoči mimo cesarjevega mesta klicali: "Ave, Caesar, modituri te salutant" — zdravstvuj, cesar, umirajoči te pozdravljajo.

Za začetek se je navadno uprizorjela borba s topim orožjem, pri čemer ni bilo resnih poškodb. Kadar so votlo zadonele tube, je bilo znamenje, da se pričneta resna borba s ostrim orožjem. Ta se je vršila na najrazličnejše načine; zelo priljubljen je bil boj z bodečim, trizobom in mrežo. Borilci so bili pri tem le za silo odeli. Gladiator je rabil vso telesno spretnost; zdaj je napredoval, zdaj odskočil, počenil, se plazil v krogu, se bliskovito zagnal naprej in gledal, da bi vrzel nasprotniku mrežo čez glavo in ga tako potegnil premaganega na tla, kjer bi ga zabodel. Drugi so se borili z meči; Samniti so imeli kratke, ravne, Tračani pa zavite meče. Tudi jahači so nastopali v večinoma rabili sulice. Esedari so se borili na britanskih bojnih vozovih, pri čemer je tovariš držal vajeti, da so oni imeli roke proste za boj. Take borbe so se včasih vršile v celih dneh.

Ako se je zgodilo, da je bil gladiator le ranjen, pa je prišel še živ v nasprotnikovo oblast, kar je ta izrazil na ta način, da mu je nogo postavil na prsi, je prireditelj "zabave" navadno gledalcem prepustil odločitev, ali naj ranjeni ostane živ, ali naj umre. Včasih je mahanje z robei označilo, da naj se mu prizanes. Pozneje je postala navada, da so to kazali s palcem. Če je bil palec obrnjen navzgor, je to pomenilo življenje; če so ga obrnili navzdol, je premagan gladiator umrl. Množica je prizanašala borilec, ki so se ji prikupili s hrabrostjo in ravnodušnostjo; kdor se ji je pa zadel količjak boječ, je bil navadno neusmiljeno obsojen na smrt in zmagovalček ga je moral na mestu ubiti. Borilec, ki se je sodrgi zameril s pomanjkanjem odločnosti, je bil povrh še na najpoderjše načine zmernjan.

Sužnji z maskami podzemeljskega boga so odnesli mrličje v "spoliarium," če je kdo kazal še znamenje življenja, je dobil "sunež iz milosti."

Nekoliko stoletij je vladala ta zverinska navada in danes se zdi človeku, kakor da je mora legla tedanjemu ljudstvu na prsi, če čita posameznosti teh divjih okrutnosti.

Maksim Gorkij:

Na stepi.

Zelo slabe volje smo se odpravili na pot; bili smo lačni in preklinjali smo ves svet. Vso noč smo se zama trudili, da si priskrbimo kruha z delom ali tatvino; slednje smo sklenili, da gremo naprej. Kam, sami nismo vedeli. Kratkotamo, sklenili smo, da gremo naprej.

Ta sklep smo storili soglasno in ga glasno izrekli. Drug sklep, da nadaljujemo dosedanje življenje, je bil vsakdo storil, ne da bi ga bil povedal, in tega je izdajal sijaj naših oči, iz katerih se je dala brati lakota našega želodca.

Bili smo trije; pred kratkim in sicer v beznici na obrežju Dnjepra. Eden je bil nekdanji vojak železniškega bataljona, pozneje železniški mojster na železnicih ob Visli; bil je rdečelas, krepke rasti in je imel sive, hladno zroče oči. Govoril je tudi nemško in je poznal iz lastne skušnje življenje v ječah.

Nas eden ne govori rad mnogo o svoji preteklosti, ker imamo za to svoje razloge. Zaupali smo drug drugemu, vsaj na zunaj; na znotraj je imel drug od drugega tako malo zaupanja kakor do samega sebe.

Če nam je naš drugi tovariš, majhen, zanikrni človek s stisnjenimi ustnicami in skeptičnim izrazom v obrazu pripovedal, da je bivši študent moskovske univerze, sva mu druga dva verjela. Sicer pa nam je bilo popolnoma vseeno, ali je bil kdaj študent ali lopov ali tat. Ko smo se seznanili, smo stali vsi trije na isti družabni stopnji. Bili smo stradalajoči ljudje, bili smo pod policijskim nadzorstvom in kmetje v vaseh, skozi katere smo potovali, so z nami nezaupno ravnali. Sovražili smo policijo in kmetje, kakor lačne roparske živali.

vali smo sovražili vse in smo nameravali veliko masčevanje nad njimi. In zato se nam je bil pridružil dozdevni študent.

Nesreča najhitreje privede ljudi skupaj, celo popolnoma različnih narav, in da smo bili v nesreči, nam ne more nihče ugovarjati.

Tretji sem bil jaz. Ker sem že od otroških let skromen, nočem ničesar pripovedovati o sebi. Ne bom se ne hvalil, ne izdajal svojih napak, da se vam ne zazdim naiven človek. Da pa boste imeli vsaj pojem o meni, hočem le opomniti, da sem se vedno smatral za boljšega človeka od vseh drugih in se smatram tudi še sedaj.

Zapustili smo torej Perekoj in potovali dalje. Izbrali smo si dan, o katerem smo upali, da bomo med potoma lahko naberačili kruha.

Jaz sem šel ob strani vojaka; študent je sledil zadaj. Z njegove rame je visela nekakšna jopica. Njegovo oglat, gladko ostrizeno glavo je krasil ostanek širokokrajnega klobuka; sive nešteto krat pokrpane hlače so tesno oklepale njegove tenke noge; njegovo obuvale je obstojalo iz golenice, ki je bila pritrdjena na noge z ozkimi jermeni podloge starega suknjča. To je imenoval svoje sandale. Z nogami srebajoč je dvigal goste oblake prahu. Njegove vodene, majhne sive oči so gledale v daljavo. — Vojak je bil oblečen v rdečo srajco, ki jo je bil ukradel v Kerzonu. Nad srajco je nosil še podložen telovnik; vojaška čepica mu je poševo sedela na glavi. Okolo nog so mahedrale široke hlače. Obuvale ni imel. — Tudi jaz sem šel bos.

Okolo nas se je razprostirala silna stepla, nad nami modro nebo, enako veliki kupoli. Siva prašna

deželna cesta je tvorila široko progo na stepi, iz katere je izžarevala neznanska vročina. Tuptam smo naleteli na strnišča, ki so močno spominjala na neobrita vojskova lica.

Vojak je pel jutranjo molitev.

V svoji vojaški službi je opravljal v cerkvi svojega bataljona mesto popovega asistenta in je znal neštete molitve. Brž ko je prišel iz razgovora, je pričel moliti.

Daleč na obzorju smo videli visoke skupine gorovja.

— To je pač krimsko pogorje, — je študent pripomnil suho.

— Pogorje? Tako daleč se nismo prišli. To so navadni oblaki. Izgledajo kakor paradizarjeva juha z mlekom. — Na to sem pripomnil, da bi bilo zelo prijetno, če bi bili oblaki v resnici paradizarjeva juha. Ta opomba je povečala našo lakoto.

"Hudiča!" je zabavaljaj vojak. "Nobene žive duše ni videti. Najbrž bomo morali kakor medved sesati iz svojih lastnih prstov."

"Saj sem rekel, da bi morali iti proti večjim krajem", je poučevalno pripomnil študent.

"Zato si tudi učenjak, da govoriš. Kje hočeš tu najti velike kraje? Hudič vidi, kje so".

Študent je stisnil ustnice in molčal. Medtem je solnce zašlo in oblaki so se svetili v raznovrstnih barvah. S stepe se je dvignil vonj po zemlji in soli in vnovič netil našo lakoto.

Naš želodec je neprenehoma krulil, naše telesne moči so pešale vedno bolj. Usta in grlo so bili izsušeni, čuti zmedeni, na obeh je ležalo kakor koprena. Zdajpa zdaj so se pojavila pred njimi velike črne pege, ki so se nam včasih zazdele kakor

kočki mesa ali kruha. Misel na slastne grizljaje je vnovič dražila želodec in napravljala bolečine še neznosnejše.

Drug drugemu smo opisovali svoje občutke in se nadejali, da odkrijemo kje pastirja. Neprenehoma so blodile naše oči na vse strani. Naša ušesa so prisluškovala napeto, ali bi se ne zaslišalo v daljavi škripanje tartarske dvokolnice.

Toda na zapušteni stepi je ostalo vse tiho. Dan popreje smo bili jedli tri četrtnine funta rženega kruha in pet lubenic.

Medtem smo bili prehodili 40 vrst, gotovo nikak malenkost. Ko smo se predramili na trgu v Perekopu, smo začutili lakoto.

Študent je prav svetloval, da izrabimo noč za tatvino. Ampak v dostojni družbi ne smeš glasno govoriti o kršenju lastnine in zato bom opustil pripovedovanje o tem predmetu. Pripovedati hočem goło resnico. Vem, da ljudje v naši dobi civilizacije fineje čutijo in si še celo tedaj prizadevajo napraviti prijazen obraz, ko so svojega sočloveka oropali in uničili. Na lastnem telesu sem to občutil in imam zato vse spoštovanje pred oglašeno kulturo našega časa. Krasen dokaz za neprekinjeno napredovanje tega kulturnega procesa nudí letno naraščanje jetnišnic, beznice in bordelov.

Nadaljevali smo torej svojo pot na zapušteni, tihi stepi, ko je zahajalo solnce, mučeni od žledčnih bolečin, v negotovem pričakovanju na izboljšanje svojega brezupnega položaja.

Pred nami je barvala večerna zarja oblake, za nami se je razgrinjala tema in obrisi obzorja so vedno bolj izginjali. (Konec prihodnjšč.)

Ivan Cankar

Hlapec Jernej in njegova pravica.

"Hej, Jernej pleše, Jernej je pijan!" so kričali otroci; pred njim so plesali, za njim so se zaletavali vanj.

"Hej, Jernej pleše, Jernej je pijan!" so kričali otroci; pred njim so plesali, za njim so se zaletavali vanj.

Jernej si je otrl potno čelo z rokavom, postal je sredi ceste in se je ozrl po otrocih.

"Zdaj pa malo nehajmo, ljubi moji, dovolj je norčije! Ne pravice, ne krivice ne poznajo vaša mlada srca, Bog jih blagosloví; ker sama pravica je v njih, še ne oskrunjena od vsega spoznanja in od vse bridkosti. Kakor jaz do te pozne jeseni nisem poznal krivice, dokler je nisem zadel na svoja pleča, da hodim zdaj po svetu in iščem, kje bi jo odložil. Ne dodeli vam Bog, ljubi moji, da bi kdaj razločevali, kaj je naredila zapoved in kaj so ljudje storili! Ne dodeli vam Bog, da bi spoznali pravico, zakaj krivico bi občutili!"

Jernej se je opotekel, klobuk mu je padel v prah; zakaj neko ga je bil sunil od zadaj; otroci so veselo vzklikali, Jernej je pobiral klobuk.

"Tega ni bilo treba, otroci! Star sem že in nadložen, ne morem se igrati z vami, ne morem

se igrati z vami, ne morem poskakovati, kozolcev preobračati!"

In ko je stal globoko upognjen in je pobiral klobuk, se je nenadoma zvrnil na kolena, z rokami v prah; procesija se je razpršila, otroci so stali kraj ceste, smejali so se in so čakali. Počasi se je vzdignil Jernej in si je otepel prah s koleno; njegov obraz je bil ves upal od strahu in bridkosti.

"Bog je zatisnil oči, otroci, tudi jaz jih bom zatisnil! Kako bi spoznali krivico, ko je še niste občutili! Bog z vami in usmiljenje njegovo!"

"Padel je Jernej, na tla se je zvrnil pijani Jernej!" so kričali otroci.

Tedaj je prifrčal kamen, zadel je Jerneja v koleno.

Jernej se je ozrl in se hudo začudil.

"Bog vas varuj, otroci! Kaj počenjate, lju-

bi moji!"

Pa je prifrčal kamen od druge strani, zadel je Jerneja v čeljust in je presekala kožo, tako da se je prikazala kri.

Jernej je vztrepetal od čudne groze, razprostrl je roke.

"Otroci, ljubi moji, kaj sem vam storil!"

"Kri!" so zavpili otroci ter so preplašeni poskakali preko jarka, bežali preko polja.

Iz gruča pa se je izvil debeloglav, kodrolas deček; še krilo je nosil in bos je bil. Z drobnimi koraki, ihte in kriče je tekkel k Jerneju, objel ga je okoli kolena. Jernej je bil pobožal po kuštravih kodrih, po objokanih licih.

Zvedril se je Jerneju obraz, oči so se mu zasvetile.

"Samo ti si prišel, fantič kodrolas, samo ti si me šikalo, nebolglenje malo! Pa boš ti moj besednik, moj pravični sodnik!"

Otrok je ihtel in se je tresel.

"Mati, mati, mati!"

Prišla je ženska, vzela ga je v naročje.

"Kaj so mu storili?"

"Krivico je občutil, on sam! Vsi božji blagoslovi s teboj, ti moj usmiljeni sodnik!" je rekel Jernej.

Otrok pa je skrival objokani obraz na materinih prsih, samo še tiho je ihtel in ječjal.

"Mati, mati, mati!"

VIII.

Jernej se je napolnil po culo. Pred hišo je srečal Sitarja, pa ga ni pogledal in tudi Sitar je okrenil glavo.

"Samo po culo prihajam, samo po culo!" je rekel Jernej in je gledal predse, kakor da bi se pogovarjal s hišo, ne s Sitarjem. "Nič drugega ne bom pobral, ni potreba zaklepati hiše in kake!"

Stopil je v vežo, šel je po lestevici v svojo iz-

bo, ki si jo je bil nekoč sam izbral in pripravil pod streho. Postelja je bila tam, razpelo in molek nad posteljo, drugega nič. Na klinu je visela prazniška obleka, v košu pod klopjo je bilo spravljeno perilo. Postelja je bila pregrnjena s pisano plahto, ki mu jo je bil prinesel rajni Martin iz turške vojske za sponin. Na plahto je položil najprej prazniško obleko, nato perilo; ko pa je začel zgibati plahto in vezati culo z močno vrvjo, se mu je storilo hudo pri sreca. Zgrabilo ga je v prsih, vzdignilo se mu je v grlu, čudno kakor nikoli. Zato je Jernej pokleknil pred razpelo in se je pokrižal in se sklonil globoko, tako da je čelo naslonil na blazino.

"Očenaš, kateri si v nebesih. . . tvoje pravice iščem, ki si jo poslal na svet! Kar si rekel, ne boš oporekel; kar si napisal, ne boš izbrisal! Ne v ljudi ne zaupam, ne v svojo pravico ne zaupam, v tvoje pisno zaupam. Očenaš, kateri si v nebesih. . . neskončno si usmiljen, daj beraču vbogajme; neskončno si pravičen, daj beraču plačilo! Oblagodari hlapca, ki je pravice lačen in ježen, nasiti ga in napoji! Samo ukaži, pa bo živa tvoja beseda in bo napolnila vsa srca, da bodo spoznala pravico! . . . Očenaš, kateri si v nebesih. . . ne izkušaj jih predolgo, dotakni se s prstom njih oči, da bodo čudežno izpregledale; in tudi svojega hlapca ne izkušaj predolgo, ker je že star in nadložen; in potolaži ga, ker je potr in slab od bridkosti! Očenaš, kateri si v nebesih. . ."

(Dalje prihodnjšč.)

Dražanski državni pravnik dr. Erich Wulfen, ki si je kot socialen kriminalist pridobil dobro ime, je izdal knjigo, v kateri opisuje razne kriminalne slučaje, ki niso zanimivi samo vsled svoje kurioznosti, temveč označujejo zločinstvo v vseh potezih in raznovrstnosti. Ta knjiga je nekakša zgodovina zločinstva z njegovimi temeljnimi pogoji, zunanji vplivi in tipičnimi "uspehi." Navajamo samo nekoliko zanimivih zločinov iz te knjige.

Tat površnikov n. pr. opozori v Monakovem gostilničarju, preden zapusti restavracijo, da je med njegovimi gosti znan tat površnikov. Gostilničar pokaže v svojem prvem razburjenju označenemu gostu vrata. Medtem pa sname pravi tat s ključke površnik po nedolžnem obdolženega gosta, ga obleče in odide skozi druga vrata, medtem ko se gostilničar in gost prepirata in ne pazita na obleko.

Zločinec Tom Gerhardt, ki je bil leta 1711. obočen, v Tyburnu, je imel malega balonjskega psička, ki je bil z velikim spretnostjo iztrgal ljudem na cesti iz rok denarnice ter stekel z njo k svojnemu gospodarju, ki ga je čakal na kakem oddaljenem prostoru.

V Berlinu so zločinci vlomili v neko prodajalno ter maložili v tri velike zaboje raznovrstnega blaga. Ker pa se je že začelo svitati, je bilo seveda težava spraviti ukradeno blago brez vsakega šuma iz trgovine na varen prostor. V zgodnjih jutranjih urah so nažgali plinove svetiljke ter potegnili kvisku železne šaluzije na izloženih oknih. Nekateri izmed njih so oblečeni vpredpasnike pometal pred trgovino in umivali okna, medtem ko je nekdo drugi poiskal hitro primeren voz, v katerega so naložili blago. Na ta način niso zbudili nobenega sumu, ker je vsakdo nemožno mislil, da se je kljub zgodnji uri delo v trgovini že pričelo. Tatovi so srečno odnesli ukradeno blago.

Neka poljska grofica, ki se je večkrat vozila po železnici na Dunaj iz Krakova, v čigar bližini je imela svoje posestvo, je bila skoro vedno med potjo okradena. Nazadnje, pred kakimi petimi leti, ji je znanjalo iz dobro zaklenjenega kovčega dragocenosti za 30.000 K. Policija je pregovorila grofico, naj zopet potuje po isti grofici. Na železnico pa so oddali izredno velik kovčeg, čigar vrednost je bila zelo visoko označena. V tem kovčegu pa je bil skrit to pot neki tajni policist. Naenkrat je čul detektiv med vožnjo, da nekdo z vso lahkoto odpira ključavnice kovčega. Ko je odprl pokrov, se je dvignil iz kovčega detektiv in pred njim je stal železniški sprevodnik, ki je imel ponarejene ključke.

Neki celi družini v malem mestu, ko se je vrnila ponoči utrujena s plesne zabave, so tatovi pokradli vse vrednosti in sploh, vso obleko, naj je bila v omarah ali pa zunaj kje po stenah, kakor tudi vse perilo. Izmed domačih se ni nihče zbudil in zjutraj so morali ostati vsi v posteljah, ker niso imeli čisto nič obleči.

Nov naročnik na Proletarca postane nov bojevnik za osvoboditev delavstva.

Absolutni individualizem.

Kapitalistični družabni red je zaslužil osebnost. Upregel jo je v "višjo" službo, ali ta višja služba ni nič drugega, kakor tlačenost molohu denarju, najhujšemu materializmu, ki si ga je moči misliti. Osebnost je oropana svojih pravic, ponižana je, stisnjena med stene, stroje, paragrafe in "dobre sege." Samo uničena ni. Kajti uničiti je sploh ni mogoče, dokler živi človek na svetu.

Vsako življenje je stremljenje, nekatero bolj zavedno, drugo bolj nezavedno, a nobeno ni brez nagona in stremjenja. A kakor ni na vsem drevju sveta dveh povsem enakih, kongruentnih listov, tako ni dveh ljudi na svetu, med katerimi ne bi bilo kakršnihkoli razlik. V tej različnosti tiči osebnost.

Na teh posebnostih so sestavili sistem, ki mu pravijo individualizem. Pomen osebnosti so povišali skoraj v neskončnost. "Jaz" si je sezidal tron, ki sega tja gor nekam med zvezde. Samo "Jaz" ima namen in pomen, vse drugo ni nič. Naglašati egoizem, je moč in krepost; samo sebičnost je resnična; vsak altruizem je zlagan, humanizem je mehkužnost, solidarnost ni. Dolžnost ima vsakdo le do sebe, ne do drugih ljudi, ne do sveta sploh. Le to je važno, kar ima "Jaz" lastnega, in le to je vredno negovanja in pospeševanja; kar ga dela podobnega drugim, zmanjšuje njegovo vrednost in veljavo ter zasluži, da izgine.

Ta teorija je še precej mična. Na papirju se lahko izvaja do nezasičenih konsekvenc. Če vsakdo opušča splošne lastnosti, pa goji samo svoje lastne, bi se moralo nekoč razviti pleme — če je to, tedaj neumnostna beseda se dovoljena — ki bi bilo sestavljeno iz samih samostalnih, vseskozi lastnih individualnosti. Kdor ima preveč časa, obdela problem lahko tudi matematično.

Prav lepo bi bilo to. No, v resnici je to zopet ena tistih priložnosti, pri katerih se spominjamo, da je papir potrpežljiv in da je teorije lažje izrekat, kakor pa spravljati jih v soglasje z življenjem.

Današnji individualizem pretirava namreč grozovito. Seveda tudi ni originalen, kajti takega oboževanja individualnosti pozna zgodovina že več, kakor preveč.

Osebnost je gotovo dejstvo. Nekaj povsem svojega, to se pravi takega, da popolnoma enakega ni nikjer več, priznamo lahko vsakemu individuu. Nekaj takega! A to "nekaj" nikakor ne zadovoljuje za nauk o absolutni individualnosti. Nobena osebnost, pa bodisi kdove kako močna, ne more potrgati onih vez, ki jo družijo z vsem ostalim svetom, čigar del je. Stavek, da je človek "produkt razmer," je resničen in tako trdno dokazan, da ga ne ovirajo nobena meglena in fantastična filozofija.

Absolutni "Jaz" je nezmislil. Vsak individuum je pred vsem plod nestetih stoletij in tisočletij, pravzaprav plod vsega neizmerljivega časa, ki leži za njim. In sledovce vseh neznanskih dob ima na sebi. Tak je, kakršna je — ne po svoji individualni volji, temveč po nujnih zakonih, ki so delovali davno, preden je on, individuum, postal in na katere ni imel najmanjšega vpliva. Po domače bi se reklo: Človek je plod slučaja. To je sicer zelo netočna beseda, ker "slučaja" sploh ni, ker delujejo zakoni, četudi nam nevidno. Ampak to, kar se navadno imenuje slučaj, igra vsekakor veliko vlogo in neznansko število takih slučajev je zapisalo človeku svoje posledice v dušo.

Resničen radikalizem.

Organiziranje delavskih množic je počasno, trdo delo. Celu neprijetno, težko je. Kajti potrpežljivost ni razveseljujoča reč.

Ali v takem velikem delu, kakršno je osvoboditev delavskega razreda, je treba izvrševati naloge tako, kakršna je, ne pa tako, kakršna bi nam bila bolj všeč.

Deklamirati o radikalizmu in debelo podčrtati besedo revolucija je laže kakor organizirati in izobraževati mase. Ampak boljše ni in poštenje ni. Praviti delavcem, da jih bo rešila revolucionarna fraza, je sleparstvo.

Socializem je sam na sebi revolucionaren, brez sindikalističnih in anarhističnih fraz. Revolucionaren je, ker s svojim delom pripravljati in stopoma tudi že izvaja socialni preobrat. Vse je ravno najrevolucionarnejši takrat, kadar je njegova beseda najbolj tiha in najbolj enostavna.

Kratko predavanje na klubovi seji, ki pojasni poslušalcem moč organizacije napram velikemu ali pa še večjemu številu posameznikov, in jih s tem pridobi za organizacijo, je veliko bolj revolucionarno dejanje, kakor pa dve uri "radikalnega" rohenja brez vsebine.

V resnici radikalno je hoditi vztrajno po tisti poti, ki jo je začrtal socializem in se ne na-

Ko je individuum prišel na svet, je prinesel dedščino nestetih rodov s seboj. Ne kot absoluten "Jaz", ampak kot sinteza pretečenih tisočletij se je porodil.

V hipu, ko je postal individuum, pa že začne sedanjost vplivati nanj z vso močjo. Rodbinske, higienske, klimatične razmere, vzgoja, pouk, okolica, vse vpliva v posodo "Jaz" svojo vsebino. Neprenehoma se mešata v njem preteklost in sedanjost ter ga neprenehoma preustvarjata. Priroča tega dejstva je teorija absolutnega individualizma navadna baharija, v kateri je veliko več slabosti, kakor pa moči.

Kam bi sploh začel ponosni "Jaz" s svojim ponosom, če bi poskusil prenesti svoje teorije v prakso? Da bi ostal dosleden, bi moral suvereno odkloniti vsako zvezo z drugimi ljudmi in s svetom sploh. Čim sprejem karkoli od drugega, priznam — četudi po tihem in morda nezavedno — da sem odvisen od njega. A bahavi individuum je sprejel že svoj obstanek od drugih. In svoje življenje si je mogel ohraniti samo s pomočjo drugih. Bajke o volčicah, ki so dojele za slavna dela namenjene otroke, so pesniško zelo lepe, ampak eksistenco imajo lahko le kot bajke. Človeški individuum, ki bi bil po rojstvu prepuščen samemu sebi, bi kaj kmalu klavarno izdihnil svojo velenjeno individualnost.

To ne velja samo za otroški "Jaz". Čim bolj dorasča, tem bolj potrebuje tuje pomoči; da, prav če hoče razvijati, kar je res njemu lastnega, zlasti če se smatra individualnost duševno, mu je važna tuja moč. "Jaz" umetniške individualnosti bi moral žalostno pokopati vse, kar je povsem njegovo, če bi si moral sam napraviti stanovanje, sam znašati kurjavo, sam izdelovati hlače, klobuke, čevlje, sam prati srajce in nogavice, sam sejati, žeti, mleti, kuhati in peči, če mu nihče ne bi kazal potov po hribih in dolinah in po duševnem življenju.

Pa recimo, da bi bilo tako absolutno individualno življenje sploh mogoče. Tedaj bi ljudje bili in morali biti in ostati barbari na večne čase. Individuum ne bi smel ničesar dajati, ničesar je imel. Vsaka generacija bi morala začeti tam, kjer je začela, ne kjer je končala prejšnja. Razvoj in napredek bi bil nemogoč. Da bi bila taka podlaga ugodnejši individualnosti, pa menda tudi najbolj ekskluzivni "Jaz" ne more trditi.

Vse to zveni precej neumno. Priznam. Toda kriv ni raziskovalec, ki pride do še bolj absurdnih sklepov, če preiskuje na vse strani in do zadnjih konsekvenc. Kriv je predmet sam. Nezmisljena je teorija o absolutni individualnosti.

Čim pa priznamo, da je vsaka individualnost samo relativna — in drugačna seveda ne more biti — je nujna posledica seveda ta, da priznamo ono, kar dopolnjuje to relativnost. Osebnost, ki zahteva pravice zase, jih mora priznati tudi drugim, priznati jih mora tudi celoti. Za to ni treba nič moraliziranja; še etike ne. Prav v interesu individualnosti mora osebnost iskati, zasledovati in pospeševati skupne cilje in namene.

Individualizem in socializem se ne izključujeta, temveč se izpopolnjujeta. Celota ni zanikanje delov, del ni zanikanje celote. Menenius Agrippa je bil velik zofist, ko je rimskim plebejem razkladal naloge posameznih delov človeškega telesa in njegov namen je bil, kakor bi se danes reklo, jezuitičen. Ampak kar se tiče potrebe solidarnosti, je mož imel prav.

veličati, tudi če se ne pokažejo takoj uspehi.

Radikalen je človek, ki ostane zvest svojim načelom, tudi če vidi, da je pot dolga in utrudljiva, tudi če spozna, da pomaga drugim izgledati cesto do cilja, katerega ne bo sam nikdar dosegel.

Radikalno je varovati delavstvo vseh sleparskih vplivov in paziti, da ga ne zapeljejo gobezdavi kričarji na napačno pot, kjer lahko izgubi samo sebe.

Kdor pripoveduje delavstvu, da more biti rešeno brez svoje organizacije, brez svojega dela, brez svoje izobrazbe, brez trajnega napredovanja, z dejanji posameznih "junakov," z enostranskim ščuvanjem, ga goljufa.

In čim radikalnejša je fraza, tem večja je sleparija.

Od delavstva ne pričakujemo le, da odstrani sedanj družabni sistem; ampak nekaj, kar je važnejše: Da postavi na njegovo mesto boljši sistem, da nadomesti kapitalizem s socializmom.

Če ne more tega, pade prvi dan po svoji zmagi v novo suženstvo.

Ali mislijo deklamatorji, da je organiziranje vse človeške družbe igračka? Mi ne mislimo tega, ampak vemo, da je radikalizem v znanju.

UTRINKI.

pešti o kemični moči solnne svetlobe; po teh preiskavah je bila lani intenzivnost solnne svetlobe bistveno manjša, nego preje. Istodobno se je moglo lani poleti konstatirati izdatno potemjenje naše atmosfere — morda vsled večjih vulkanskih izbruhov na zemlji.

Kdor si sam daje mandate, pa misli, da sme tedaj govoriti v imenu vsega naroda, mora prejalističje doživeti razočaranje. Včasih je strašno.

Ovadu je sam na sebi zoprna prikazen. Če denuncira po krivem, je zločinec. Če se pa s tem še baha, se mora človeku zločince obračati.

BREZPOSELNOST.

Razna znamenja zbujaajo sluttajo, da se bližajo v Zedinjenih državah periodi občutne brezposelnosti. To se zdi sicer čudno, ker je v nekaterih industrijah delo silno pomnoženo, medtem, ko je mnogo moških delovnih moči odšlo iz obratov. Zdelo bi se torej bolj razumljivo, če bi pomanjkovalo delavcev. Komaj par mesecev je tega, ko se je res ta strah glasno izražal v podjetniških krogih, in, kakor je še v živem spominu, se je pričelo prevažanje črnece z juga v severne države, kar je imelo nekoliko krvavih bojov za posledico. Oglašila se je pa tudi nova zahteva, ki se baš za ameriške razmere in sege lahko imenuje zelo nenavadna; zlasti v vzhodnih državah bi mnogo kapitalistov rado doseglo, da bi se jim dovolil uvoz kitajskih kulijev.

Dejstva pa kažejo, da je povest o velikem pomanjkanju delovnih moči neutemeljena. In gola fakta so v takem položaju močnejša od vsakega filozofiranja in kombiniranja.

Zvezinemu naseljeništemu uradu v Chicagu, obema podružnicama illinojskega državnega posredovanja za delo, enakim uradom v državah Michigan, Iowa, Kansas in Colorado je bilo meseca novembra po 25 do 50 odstotkov več delovnih ponudb na razpolago, nego je bilo prostih delovnih mest. Na vzhodu se kažejo podobni pojavi. V New Yorku je bilo nenadoma odpuščenih petsto delavcev kovinske industrije, ki je bila dotlej popolnoma zaposlena; to se je baje zgodilo zaradi nujnih strojnih popravkov. Kljub trudu delovnih posredovalnic se pa ni posrečilo dobiti za te delavce druge prostore. Obrnil so se do petinpetdeset podjetnikov, ki so pred kratkim zelo povpraševali po delavcih, a sedaj je bilo med njimi le pet malih podjetnikov, ki so mogli se potrebovati nekoliko rok. Tri četrtilne omenjenih delavcev so bile še začetkom decembra brez dela in njih število se je medtem še pomnožilo.

Obenem se poroča iz raznih mest, da prihaja letos znatno več prošenj za ubožno podporo, kakor lani. To sicer še ni katastrofalna brezposelnost, ampak znamenja so to, ki jih je treba resno vpoštevati. Kako pa se more ta prikazen razlagati? Nekoliko gre gotovo na račun zime. Razna sezonska dela redno odpadejo v teh mesecih. Zlasti pa počiva stavbinstvo, od katerega je odvisna cela vrsta raznih obrti. To pa ne počiva le zaradi zime, temveč še veliko bolj zaradi nenaravne draginje vsega stavbinškega materiala. Že dolgo je opaziti, da je privatna stavbinska podjetnost skoraj popolnoma usahnula, da si zlasti po velikih mestih zelo čuti pomanjkanje stanovanj. Da bi se to v doglednem času radikalno popravilo, ni upati, ker ni nobenega znamenja, da se znižajo cene materiala.

Drugi fakt je ta, da so gotova vladna dela dovršena in pri njih zaposleni delavci so sedaj "prosti". Nekoliko vpliva nadalje nametanje ženskih moči na prostori, kjer so bili prej moški.

Če so nekateri vzroki brezposelnosti le nimogredoči, niso vsi taki in po pravici se je bati, da žuga v nekaterih strokah trajna brezposelnost. To pa bi zlasti v sedanjih časih lahko postalo zelo kritično.

Omenili smo že, da se upirarja neko gibanje, ki gre za tem, da se dovoli uvoz kulijev. Kakor je posneti po poročilih iz vzhodnih držav, gre za popolnoma organizirano agitacijo. Po novoangelskih državah romajo agitatorji od kraja do kraja, celo od vasi do vasi, obiskujejo najbolj znane kupčevalce, venturane trgovske zbornice in organizacije davkoplačevalcev, sklicujejo shode, predlagajo že naprej pripravljene resolucije, skrbje, da se na zborovanjih sprejemajo, in hočejo s tem dokazati "soglasno in splošno željo po uvozu zunanjih delovnih moči."

Ni še dolgo, kar se je vodil ravno nasproten boj in kongres je prišel s tem celo v konflikt s predsednikom Wilsonom. Šlo je za znani naseljeniški zakon, ki izključuje ne le rumene delavce, ampak naseljenike vseh narodov, ki ne znajo čitati in pisati. Zlasti pa je že davno vladal velik odpor proti priseljevanju kitajskih in japonskih delavnih moči.

Ko je Gerieault delal na slavni sliki "Potop ladje", je našel, da ne more tako dobro in zbrano delati, kakor bi bilo treba. Zato si je dal čisto porezati lase s šklopom, da jih ne pusti poprej dorasti, da bo podoba gotova. S tem je dosegel, da mu ni bilo treba obiskovati družbe; tako je postala njegova slika "Potop ladje" njegovo najboljšje delo.

Mi se nismo nikdar strinjali s tistimi, ki so hoteli Ameriko naseloma zapreti Kitajcem in Japoncem, in tudi klavzula o nepismenosti nas ni nič navduševala. Svoje razloge smo več kakor enkrat povedali. Toda velika razlika je med pripušcanjem te ali one vrste naseljenikov, ki prihajajo prostovoljno v deželo iskati dela, pa med sistematičnim uvažanjem tujih delovnih moči, ki ne more imeti drugega namena, kakor da se napravi domačemu delavstvu nevarna konkurenca in se potlači njegovo normalno življensko stanje navzdol.

Ako ne bi bili časi izredni in bi bil industrijski razvoj svoboden, Svoje sedaj ne more biti, pa bi prihajali rumeni delavci v deželo, bi se nam zdelo umestno, da se jim ne bi branil pristop naloge ameriških delavskih organizacij pa bi bila, da pridobe tudi ta tuji proletarijat za organizacijo in s tem za svojega zaveznika. Toda v sedanjih razmerah ni nobene resnične potrebe za take delovne moči in tudi ni opaziti med Kitajci in Japonci nobene tendence, da bi prihajali v večjih množinah sem. Umetnemu uvozu takih neorganiziranih, vsled svojih majhnih, skoraj nikakoršnih kulturnih potreb najslabšim plačam privajenih delavcev pa mora ameriški proletarijat v svojem lastnem interesu zlasti v sedanjih razmerah odločno ugovarjati.

Tukaj je resna naloga za American Federation of Labor, pa tudi za Socialistično stranko. Upamo sicer, da se kongres ne bo dal s falsificiranim javnim mnenjem speljati na ta led. Organizirano delavstvo pa mora na vsak način stati na straži in njegova poklicana zastopstva morajo predvsem skrbeti, da se ne zavije resnice. Vprašanje je, kako se prepreči brezposelnost, ne pa, kako naj se pomnoži.

Od nekdanj se je že govorilo o neverjetni dragocenosti krone ruskih carjev, pa le malokdo je verjel te pravljice. Pred kratkim pa je bila ta dragocenost uradno pregledana in cenjena po čemer poročajo ruski listi sledeče: "Sama krona ima ceno tri milijarde rubljev. Izdelana je iz čistega zlata in tehta 7 kilogramov in 200 gramov. Okinčaja je z 32 briljanti, v velikosti oreha in še s 87 drugimi dragimi kamni. V žezlu pa se blišči svetovnoznani demant "Orlov", ki tehta po zadnjem brušenju 147 karatov. Z zlatom obditi plašč za kronanje se ceni na 7 milijonov rubljev. Glede na njega zgodovinsko vrednost. Pri kronanju carja Nikolaja je bil še dragoceno okrašen, kar je stalo do 1 milijon rubljev. Posejan je s 1700 briljanti in 770 dragimi kamni, ter tehta 22 kilogramov. — Zlati tron iz dobe cara Petra tehta 110 kg in kleealnik 37 kg. Oboje ima ceno 25 milijonov rubljev. Vse to je iz čistega zlata in se je rabilo le ob kronanju. Še premnogo drugih dragocenosti, o katerih, kakor v bajkah govori rusko ljudstvo, je bilo združeno s temi zakladi. Kakor rečeno, se je rabila ta znamenitost le ob času kronanja; sicer pa je bila baje shranjena v nekih podzemskih prostorih in je ob redkih prilikah prišla na svetlo.

Kolike žrtve doprinesejo večkrat slikarji, da dosežejo večjo popolnost v svojih delih, kažejo sledeče prilike.

Umetnik Meissonier, je bil enkrat vprašan, kako je mogel na svoji slavni sliki "Napoleon leta 1848" zasneženo pot s sledovi kolov tako živo in naravno naslikati. Nato je umetnik pripovedoval, kako je dolgo čakal na dan, da bo prav močno snežilo. Ta dan je potem šel iz mesta. V hudem mrazu je delal šest ur neprenehoma, med tem ko je nalašč za to najeti voznik vozil stari voz sem in tja. Kmalu pa je voznik vsled mraza zbežal, tako, da je moral slikar sam potem tudi to delo opravljati. Ko je imel sliko tako daleč gotovo, je imel obe ušesi zmurzne.

Ko je Gerieault delal na slavni sliki "Potop ladje", je našel, da ne more tako dobro in zbrano delati, kakor bi bilo treba. Zato si je dal čisto porezati lase s šklopom, da jih ne pusti poprej dorasti, da bo podoba gotova. S tem je dosegel, da mu ni bilo treba obiskovati družbe; tako je postala njegova slika "Potop ladje" njegovo najboljšje delo.

Socializem in Razredni Boj.

Podlaga kapitalističnega gospodarskega reda je zasebna lastnina proizvodnih sredstev. Lastnina teh sredstev, ki je prvotno usposabljalna lastnina, da si je z njihovo pomočjo sam priskrbi svoj kruh, je postala sedaj sredstvo za izkoriščanje drugih. Nasprotje med posedujočimi in neposedujočimi se čim dalje bolj poostrejuje.

Edino mogoča rešitev je socializem, t. j. družba sama se polasti proizvodnih sredstev in namesto bančnih direktorjev postavi zastopnike delavnega ljudstva, da bodo urejevali produkcijo in vse gospodarsko življenje.

Kapitalizem je ustvaril gospodarske predpogoje za socializem. Od kapitalistov podružabljen proizvodna sredstva so godna, da jih družba razdeli. "Kapitalistični monopol postane veriga za umno produkcijo, ki je z njim vzcvetela. Centralizacija proizvodnih sredstev in podružabljenost dela dosežeta ono točko, ko postane neznosna s svojo kapitalistično skorjo. Ta mora počiti. Ura kapitalističnega zasebnega lastništva je odbila. Razlaščevalci bodo razlašeni."

Marx in Engels sta povedala te besede že pred 62 leti v "komunističnem manifestu." Pokazala sta delavstvu pravo pot. Socialna demokracija kot zastopnica delavstva tudi razume svojo nalogo ter organizira razredni boj za uresničenje socialističnega cilja.

Nasprotniki socialne demokracije ji očitajo, da je ona tista, ki je iznašla in povzročila razredni boj. To očitanje izvira ali iz zlobnosti ali pa iz nepoznanja zgodovinskega razvoja. Razredni boj je tako stari kakor civilizirana človeška družba. Narod, ljudstvo, to sta gesli, o katerih se

misli, da imajo njuni pripadniki vsi popolnoma enake interese. In vendar ni tako. Kakor opažamo, da so nekateri interesi pripadnikov enega in istega naroda med seboj popolnoma različni, tako vidimo, da imajo nekatere skupine iz pripadnikov različnih narodov vsled posebnih skupnih znakov tudi popolnoma enake interese. Le pogledimo na enem zgledu:

Delodajalci (podjetniki kapitalisti) in delojemalci (delavci), — četudi pripadniki enega naroda, — imajo med seboj nasprotno interese, medtem ko imajo vsi delodajalci na eni strani, — četudi pripadajo različnim narodom, različnim veram ali plemenom — ravno iste znake na sebi in popolnoma iste interese. In kateri so ti enaki oziroma različni znaki in interesi delodajalcev na eni in delojemalcev na drugi strani?

1.) Pri delodajalcih vseh narodov vidimo, da ali sploh ne delajo, ali pa delajo normalno, v plačilo pa ne dobe samo njihovem delu primerne normalnega deleža, marveč veliko večji delež; to pa za to, ker so obenem lastniki proizvodnih sredstev (tovarne, delavnice, strojev, orodja, surovine, oz. zemljišča, živine itd.) in proizvedenih izdelkov.

2.) Delojemalci (delavci) vseh narodov delajo normalno ali še več, pa ne dobe svojemu delu primerne zaslužke. Delodajalec, v čigar lastnino in brezpopojno razpolaganje (kakor določajo današnje postave) pripadajo vsi užitki in vsi izdelki, ki jih ustvarja delavčeva roka, ta delodajalec oddeli delavcu v podobi mezde veliko manjši delež od onega, ki bi bil primeren delavčevemu delu.

3.) Delavci zahtevajo vsled tega velike mezde in kratko delovno dobo, delodajalci (kapitalisti) pa hočejo ravno nasprotno od delavca: veliko dela s čim nižjimi mezdami.

Jasno je torej kakor beli dan, da pride nasprotje med tema dvema skupinama naravnim potom do izbruha, da udarita ena ob drugo. In to borenje dveh nasprotnih interesov branečih skupin ali razredov, — to je razredni boj.

Kakor torej vidimo na tem zgledu, ni razrednega boja iznašla socialna demokracija, marveč razredni boj je produkt in posledica gospodarskih in socialnih razmer. Naš moderni razredni boj je naravnost produkt modernega kapitalističnega reda.

Zgodovina nas uči, da razredni boji po svojem bistvu niso od danes, marveč so tako stari, kakor človeška civilizacija sama. Le nekaj zgledov: boji med svobodnimi in nesvobodnimi državljani iz starogrških in starorimskih časov, med Patriciji in Plebejci v starem Rimu, med fevdalno gospodarstvom v srednjem veku, med fevdalci in meščani, med patriciji (staromeščani) in ehovnimi mojstri (novomeščani), med temi slednjimi in njihovimi pomočniki, in dalje revolucija iz l. 1789. in 1848. — vsi ti boji niso nič drugega nego razredni boji. Razlikujejo se od našega modernega razrednega boja le v postranskih znakih n. pr. da so bili mogoče bolj komplicirani od današnjega, da se bojujoče stranke niso zavedale prav svojega razrednega stališča, ali da so se borile — posebno potlačevani razred — ne pod zastavo razrednih koristi, marveč v imenu kakih drugih več ali

manj abstraktnih gesel (človečnost, pravičnost i. t. d.)

Moderni kapitalistični proizvodni red je le še zenošavlil razredna nasprotja. Danes so ta nasprotja tako ostro začrtana, da je pot jasna in ni nobenega dvoma, kod je treba hoditi enemu in drugemu. Tu si stojita dva velika protivrtnika nasproti: na eni strani kapitalisti, na drugi proletarijat. Socialna demokracija, ki stoji na čelu proletarijata, torej ni vzrok, marveč produkt, posledica razrednega boja.

Nasprotje med kapitalisti in proletarijatom je splošno, univerzalno in internacionalno, to se pravi, to nasprotje je prostorno tako široko kakor ves svet, ni se ustavilo ne pred mejami dežela, ne države, ne narodov: kapitalistično izkoriščanje je mednarodno, proletarska obramba proti njemu je naravnim potom tudi mednarodna.

Ta gigantni boj, ki se sedaj bje med kapitalizmom in proletarijatom, ta daje pečat moderni dobi, on tvori zgodovino našega časa — vprilo njega stopajo druga nasprotja, drugi boji v ozadje. Plemstvo n. pr. ni več poseben razred za se, ampak le en del splošne meščanske družbe. Srednjeveškega plemstva skoraj ni več, plemiči tudi iz cesarskih in kraljevskih rodov postajajo podjetniki, fabrikanti. Malomeščani in kmetje so tudi le razredni ostanki iz preteklosti, oni so tudi del meščanske družbe. Včasih se sicer razjeze na kapitaliste, toda v razmerju napram proletariatu se čutijo s kapitalisti eno telo. Malomeščan in kmet ni prijatelj znanstvu, a je najboljši material za demagogijo političnih spekulantov.

Napoleon Bonaparte

Napoleonovo delovanje v letih 1804—1812. je v kratkem opisano sledeče:

V tem času je pobil mnogo tisoč neprijateljev, prilastil si veliko dežel, zrušil mnogo vladarskih prestolov, podelil jih svojim bratom, sorodnikom in prijateljem. Najznamenitejšo zmago je izvojeval pri Ulmu, kjer je avstrijskega generala Maksa prisilil, da se mu ječal s 25.000 vojniki leta 1805. Dne 2. decembra 1805 pa je pri Slavkovi popolnoma potolkel rusko in avstrijsko vojsko. Ruska vojska se je bila z nenavadno hrabrostjo, a vendar s ni mogla upirati močnemu in izurjenemu vojevanju Francozov in nazadnje se jehotela umakniti sovražniku preko zmrznjenega jezera. Napoleon pa da led s topovi razbiti in tako pogine nekoliko tisoč izvrstne ruske vojske. V miru, ki je bil nato sklenjen v Poznu na Ogrskem, izgubi Avstrija Beneško, Tirolsko in nekaj zemlje na Nemškem.

Pri Jeni je uničil Napoleon prusko vojsko 14. oktobra l. 1806 in kmalu potem 7. in 8. februarja 1807 je premagal pri Hovu (Iglau) ostankе pruske vojske, katerim so prišli tudi Rusi na pomoč. Tako je naenkrat uničil prusko silo. Pri Wagramu je pobil l. 1806 Avstrije in prisilil cesarja Franca, da mu je dal svojo hčer Marijo Luizo za ženo. Napoleon se je ločil od Josipine, ker mu ni rodila sina in zaroka z avstrijsko princezino se je slavlila z veliko svečanostjo v Parizu leta 1810.

Napoleon je imel po z Rusi v Tilzitu leta 1807 sklenjen miru vojskovati se samo še s Španci in Angleži. Španci se vzdignejo, da branijo svojo narodno odvisnost, ker Napoleon je prisilil špansko vladarico zdovino, da se je odrekla prestolu in postavil svojga brata na španski prestol. Na tisoče francoskih vojakov so pobili Španci; ves španski narod se je dvignil na boj; vsa Španija je bila veliko bojno polje. Zastonj je pošiljal Napoleon na Špansko svojo najboljšo vojsko pod poveljstvom najspretnjših generalov; Španci so bili sicer premagani, a ne pokorjeni. Premagani na enem mestu, napadli so z orjaško hrabrostjo svoje neprijatelje na drugem mestu, prenašali so največje napore, prezirali smrt in bili srečni, kadar so mogli zlit svojo krvavo osvetlo nad sovražnikom. Španci so pokazali, da se more narod, navdušen s svojim ponosom ter braneč svobodo in državno neodvisnost, dolgo let uspešno ustavljati največji sovražni sili, da je tak narod nepremagljiv. Špancem so v vojnah proti Francozom znatno pomagali Angleži, najhujši sovražniki Napoleona, ki so uničili francoske ladje, cdškodovali francosko pomorsko trgovino, trudeč se na vsak mogoči način, da pridobijo Napoleona novih sovražnikov in trošeč zlato, samo da uničijo Napoleonovo silo. Vsi poskusi Napoleonovi, da zlomi angleško silo, so ostali brezuspešni in ti so bili glavni povodi, da je Napoleon tako hitro padel s svoje višine, do katere se je hitro povzdignil.

Razen Špancev in Angležev je bila še edina Rusija dosti močna, da se je mogla ustavljati Napoleonu, ker ona še ni nosila jarma njegovega gospodarstva. Rusija je stala vendar nepremagana v polni svoji moči, dasiravno so Francozi njene vojske, katere je pošiljala Avstriji in Prusiji na pomoč, včasih premagali; ona je samo čakala ugodne prilike, da porabi svojo silo sebi na korist, užuganim evropskim narodom v rešitev, svojemu sovražniku pa v pogubo.

Prijateljstvo, katero je sklenil ruski car Aleksander z Napoleonom v tiltskem miru leta 1807., je trajalo le nekoliko let in se je pretrgalo v prvi polovici l. 1812. Napoleon je namreč zahteval, da pretrga Rusija vse zveze z Angleži, da zabrani Angležem trgovati z Rusijo. Car Aleksander ni mogel ali pa ni hotel privoliti v to, ker s tem bi Napoleon javno pripoznal za svojega gospodarja. Napoleon napove torej Rusiji vojno in se začne pripravljati na boj z veliko Rusijo, katero je pa priznaval za dostojnega sovražnika. Napoleon na-

bere neizmerno vojsko, 650.000 ljudi brojejo in z najboljšimi vojnimi pripravami in 1200 topovi krene na pot proti velikemu slovanskemu carstvu. V Napoleonovi vojski so bili razen Angležev zastopani vojniki vseh narodnosti. Pod vrhovnim poveljstvom samega Napoleona krenejo proti Rusiji, da zlomijo njeno silo, da ponižajo ruski narod, da uničijo popolnoma rusko državo. V mesecu juniju leta 1812. prestopi ta strašna moč reko Njemen in stopi na ruska tla; s tem je bila začeta v svetovni zgodovini tako znamenita Napoleonova vojna na Ruskem. Bilo je v starih časih vojvodov, ki so pripeljali toliko ali še večjo vojsko na bojno polje, a nobena ni bila tako izvežbana in preskrbljena, kakor ta. Kdo bi bil takrat pomislil, da se bo ta silna moč v kratkem času tako zmanjšala, da bo ta sila razpršena v prah?

Ruski vojskovodja je hotel sovražno moč popolnoma uničiti, zato se ni hotel spuščati takoj v boj s Francozi, temveč je čul svoje vojake za poznejši ugodnejši čas. Rusi so se ogibali velike bitke, stopinjo za stopinjo so prepuščali sovražniku, ki jih je vedno po malem napadal; kraje, koder so se pomikali, so pa opustošili, mesta in vasi, iz katerih so se umikali, so požigali, prebivalci teh pa so šli za umikajočo se vojsko proti sveti Moskvi. Prosti ruski vojniki niso mogli razumeti, zakaj se umikajo sovražniku, zakaj se mu ne postavijo v bran; radi bi se bili spoprijeli s Francozi in začeli so postavljati nezadovoljni z vrhovnim vojaškim poveljstvom. Pri Smolensku se ustavi ruska vojska; Napoleon se tega razveseli, ker je bil že nezadovoljen, videč, da se mu Rusi vedno umikajo, in zakliče: "Glejte, mala peščica jih je!" Upal je, da se mu Rusi pod zidinami mesta Smolenska postavijo v bran, toda v tem upanju se je prevaril, kajti Rusi so sklenili mesto braniti samo toliko časa, da se izselijo vsi prebivalci in se izpraznijo shrambe, polne hrane. Francozi napadejo z veliko močjo Smolensk, toda Rusi so jih dobro odbili. Ponoči, ko so se prebivalci izselili in je bilo iz zalog odneseno vse, kar bi moglo koristiti sovražniku, zapali ruska vojska mesto in pri svetlobi gorečega mesta se umakne proti Moskvi 18. avgusta 1812.

Večja bitka se je bila pred sveto Moskvo na mali reki Moskvi. Napoleon ohrabri pred bitko s kratkim nagovorom vojake, spominjajoč jih slavilnih zmag, katere so doslej izvojevali, in katerih naj bode največja ona nad Rusi. Rusom, stoječim pred zidinami svojega svetega mesta, je bilo geslo: poginiti ali zmagati. Eno in drugo jim je bilo enako slavno. Boj se je vnel dne 5. septembra 1812. Obe vojski sta se borili z nepopisljivo hrabrostjo; obe sta pokazali, da spoštujeta bolj slavno smrt nego beg. Vsak vojak je bil zase odličen junak. Bila se je strahovita bitka, kakoršnih se je bilo malo. Rusi so se nazadnje umaknili sovražnikovi premoči. Bojno polje je pokrivalo 70.000 vojakov, kateri so padli na obeh straneh.

Pred nasipi je ležalo vse navskrižemo odtrganih rok in nog, jame so bile prenapolnjene z ranjenimi in mrtvimi.

UTRINKI.

Začetkom leta 1913. se je naštel nad 165 milijonov Slovanov, to je ravno ena desetina celokupnega človeštva. Slovani se dele takole: 71.300.000 Velikorosov, 35.600.000 Malorusov, 22.500.000 Poljakov, 10.390.000 Srbov in Hrvatov, 7.650.000 Čehov, 7.550.000 Belorusov, 4.740.000 Bolgarov, 2.800.000 Slovakov, 1.530.000 Slovencev, 1.200.000 makedonskih Slovanov, 380.000 Kašubov, 160.000 lužičkih Srbov, vsega skupaj torej 165 milijonov 550.000 duš. Če vpošteva razni potujoči Slovani, ki se utegnejo ob ugodnih razmerah

Napoleon je upal, da bo v veliki in sveti Moskvi napisal pogoje miru ruskemu carju Aleksandru. Napoleon je obljubil svojim vojakom, da dobe v Moskvi udobnih stanovanj za zimo, da se odpočijejo od velikega truda, neprestanega potovanja in vojevanja, da najdejo tam obilo hrane in obleke in da se vrnejo kmalu z bogatim plenom obloženi v svojo domovino. Zapove, da kreče vojska proti Moskvi, in ko ugledajo z bližnjih višin mesto, začnejo radostno klicati: "Moskva, Moskva!" In zares so se morali utrujeni francoski vojniki po trimesečnem naporu potovanja vzhodno, ki so pripeljali toliko ali še večjo vojsko na bojno polje, a nobena ni bila tako izvežbana in preskrbljena, kakor ta. Kdo bi bil takrat pomislil, da se bo ta silna moč v kratkem času tako zmanjšala, da bo ta sila razpršena v prah?

Ruski vojskovodja je hotel sovražno moč popolnoma uničiti, zato se ni hotel spuščati takoj v boj s Francozi, temveč je čul svoje vojake za poznejši ugodnejši čas. Rusi so se ogibali velike bitke, stopinjo za stopinjo so prepuščali sovražniku, ki jih je vedno po malem napadal; kraje, koder so se pomikali, so pa opustošili, mesta in vasi, iz katerih so se umikali, so požigali, prebivalci teh pa so šli za umikajočo se vojsko proti sveti Moskvi. Prosti ruski vojniki niso mogli razumeti, zakaj se umikajo sovražniku, zakaj se mu ne postavijo v bran; radi bi se bili spoprijeli s Francozi in začeli so postavljati nezadovoljni z vrhovnim vojaškim poveljstvom. Pri Smolensku se ustavi ruska vojska; Napoleon se tega razveseli, ker je bil že nezadovoljen, videč, da se mu Rusi vedno umikajo, in zakliče: "Glejte, mala peščica jih je!" Upal je, da se mu Rusi pod zidinami mesta Smolenska postavijo v bran, toda v tem upanju se je prevaril, kajti Rusi so sklenili mesto braniti samo toliko časa, da se izselijo vsi prebivalci in se izpraznijo shrambe, polne hrane. Francozi napadejo z veliko močjo Smolensk, toda Rusi so jih dobro odbili. Ponoči, ko so se prebivalci izselili in je bilo iz zalog odneseno vse, kar bi moglo koristiti sovražniku, zapali ruska vojska mesto in pri svetlobi gorečega mesta se umakne proti Moskvi 18. avgusta 1812.

Večja bitka se je bila pred sveto Moskvo na mali reki Moskvi. Napoleon ohrabri pred bitko s kratkim nagovorom vojake, spominjajoč jih slavilnih zmag, katere so doslej izvojevali, in katerih naj bode največja ona nad Rusi. Rusom, stoječim pred zidinami svojega svetega mesta, je bilo geslo: poginiti ali zmagati. Eno in drugo jim je bilo enako slavno. Boj se je vnel dne 5. septembra 1812. Obe vojski sta se borili z nepopisljivo hrabrostjo; obe sta pokazali, da spoštujeta bolj slavno smrt nego beg. Vsak vojak je bil zase odličen junak. Bila se je strahovita bitka, kakoršnih se je bilo malo. Rusi so se nazadnje umaknili sovražnikovi premoči. Bojno polje je pokrivalo 70.000 vojakov, kateri so padli na obeh straneh.

Pred nasipi je ležalo vse navskrižemo odtrganih rok in nog, jame so bile prenapolnjene z ranjenimi in mrtvimi.

Požar Moskve je uničil staro rusko prestolico, sveto mesto ruskega naroda, zraven pa je tudi zlomil silo francoske vojske in postal grob Napoleonove vojne sreče. Napoleon je sedaj nagoval carja Aleksandra, da se pomiri, toda ruski car ni hotel miru; za Ruse se je šele sedaj začela prava vojna. Napoleon je bil v neljubih okolnostih. Kruta severna zima se je približevala. V razvalinah Moskve se francoska vojska ni mogla naseliti, ker bi bila tu poginila od gladi; napadati Ruse pa tudi ni bilo varno, ker se je francoska vojska zmanjševala od dne do dne, a ruska vedno

vrnila, bo Slovanov blizu 200 milijonov. Od 165 in pol milijona Slovanov živi v Rusiji 118 milijonov, v Avstro-Ogrski in Nemčiji 31 milijonov, v balkanskih slovanskih krajih 10 milijonov, v Ameriki 5 milijonov in ostali v Rumuniji, Italiji, Franciji, Švici, Mali Aziji, na Kitajskem, Buhari, Perziji in Kitajski.

Če hoče kdo sam biti hlapce, mu ni zameriti; druge tlačiti v hlapčevstvo je pa podlost, katere ni nikomur treba prenašati.

Nekateri ljudje so za republike po vsem svetu, le sami ne morejo izhajati brez kron in žegul.

in vedno pomnoževala. Rusi so se hoteli krvavo maščevati nad sovražnikom, ki se je predrznil stopiti na sveto rusko zemljo, ki je pokal na tisoče ruskih vojakov, ki je bil vzrok, da je pogorel Smolensk, da se je v prah in pepel spremenila Moskva. Dne 19. oktobra 1812. obrne Napoleon svojo vojsko, da se vrne na Francosko. Ruska vojska je bila pa Francozom takoj za petami, tako da so se ti morali boriti za vsaki hleb kruha. Začetkom novembra pa je padel prvi sneg in nastal je hud mrz, ki je v zvezi z gladom in napadanjem ruske vojske, posebno hrabrih kozakov, začel pokončevati francosko vojsko, od katere se je pred nekaj meseci mislilo, da je zmogla podjarmiti cel svet. Lepo število francoskih vojakov in konjev je zmrznilo, mnogo jih je poginilo gladi, mnogo jih pokončalo rusko orožje. V predelu mesta Vilne je bilo 70.000 trupel, spomladi pa, ko se je začel sneg tajati, so našli 250.000 nepokopanih trupel. Francoski vojniki na svojem povratku niso imeli niti potrebne obleke, zavijali so se v platno, ki pa jih ni moglo braniti ostre zime. Primorani so bili potogati po snegu, počivati, jesti v njem in zgodilo se je večkrat, da je vojake, počivajoče v snegu, zamele drobni sneg. Ogrevati se nikjer niso mogli, hrana jim je bila meso poginilih konj, katere so našli ob potu. Konjiki so ostali brez konj, pešci so pometali telečnjake od sebe, topničarji so popustili topove, vsak je skrbel, kako si reši življenje. Francoska umikajoča se vojska dospela do reke Berezine. Po prebrisanih francoskih generalov sta bila čez reko postavljena dva mosta. Rusi se začeno na Francoze, ki so drli v tropah čez mostove, tako da se eden polomi in na tisoče Francozov potoni v Berezini, po kateri je plavala velika množina trupel francoske vojske in ledenih plošč. Od vojske, katere je pred kratkim štela do milijona ljudi, se je rešilo samo nekaj tisočev in še ti so bili v najslabših razmerah.

Tako je končala strahovita Napoleonova vojska na Ruskem, tako je bila uničena velika armada, kakor so imenovali Napoleonovo vojsko. Ko dospel Napoleon na Poljsko, prepusti poveljstvo ostale vojske svojim generalom, sam pa hiti na seneh v Pariz, da nabere nove vojske, da se pripravi za nove boje. Ni mu bilo še dosti slave, ni se še prelilo dosti ljudske krvi, ni še prišel čas, da se po tolikih strašnih dogodkih narod ponirijo.

Napoleon je dokaj hitro nabral na Francoskem novo vojsko in izvojeval nekaj slavilnih zmag nad nasprotniki, toda vse te zmage mu niso mogle povrniti prejšnje slave in moči. Rusom se pridruži pruski kralj, ki je svoje ljudi in vse ostale Nemce pozval na orožje proti Francozom in temu pozivu pruskega kralja so se odzvali Prusi in ostali Nemci z radostjo; mladi in stari, učeni in neučeni, meščani in kmetje, bogati in ubožni so se pripravljali na vojno.

Rusom in Prusom se pridružijo Švedi, Angleži pa so bili itak že stari Napoleonovi sovražniki. Rusija, Prusija, Švedska, Avstrija in male nemške države se združijo in postavijo na bojišče takozvano zavezniško vojsko. Tudi Napoleon je nabiral na Francoskem novo vojsko in je vdril z njo na Nemško. V letu 1813. se je bila tupačat manjša bitka, kjer so zmagali zdej Francozi, zdej zavezniki. Največja in najsлавnejša bitka se je bila 14.—17. oktobra 1813. pri Lipskem (Leipzig) na Nemškem, v kateri so zavezniki po tridnevnem krvavem boju premagali Francoze. Napoleon se pomakne preko Rena na Francosko, da nabere novo vojsko, toda zavezniki mahnjejo za njim, sklepejo prodreti v Pariz in v sreč francoske skleniti mir. Angleži prekoračijo pod generalom Wellingtonom Pireneje in vpadajo na Francosko, pruska vojska osvoji Holandijo, zavezniki pa stopajo proti Parizu.

Kaj se je kasneje zgodilo z Napoleonom, je marsikateremu znano. Bil je namreč ujet in poslan v prognanstvo na otok sv. Helene zapadno od južne Afrike, kjer je tudi umrl.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Izhajajoča 25. aprila 1909 v drlavi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

PREDSIEDNIK: Ivan Prostor, 1098 Norwood Rd., Cleveland, O.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 113 West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Mala St., Conemaugh, Pa.
POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrič, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
BLAGAJNIK: Josip Želo, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovič, b. 647, Forest City, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
 2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
 3. nadzornik: Frank Kaudič, b. 73, Dunlo, Pa.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa.
 2. porotnik: Frank Bardek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
 3. porotnik: Anton Welby, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Martin Jager, Conemaugh, Pa.
 Ivan Grašnar, 546 Rossel Ave., Johnstown, Pa.
 Stelan Zabrie, Conemaugh, Pa.
 Ivan Suhadilnik, Box 253, South Fork, Pa.
 Ignac Pečjak, 287 Cooper Ave., Johnstown, Pa.
 Franc Pristava, Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika ali nikogar drugega. Denar naj se pošilja edino potom Poštne, Express, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovijo: Blas Novak, Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh, Pa., in tako naslovljene pošiljajo s mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

IMENA IN NASLOVI URAĐNIKOV DRUSTEV S. D. P. Z. ZA LETO 1918.

Boritelj, št. 3, Conemaugh, Pa. — Predsednik: Fr. Dremelj, 453 Chestnut St.; blagajnik Vid. Rovaneč, Cherry St.; tajnik John Skufca, 505 Main Street. — Vsi v Conemaugh, Pa. — Seja vsako prvo nedeljo v mesecu v dvorani Sv. Alojzija.

"Pomočnik", št. 2, Johnstown, Pa. — Predsednik: Josif Budna; tajnik John Grašnar, 546 Rossel avenue; blagajnik: Joseph Thompson, R. F. D. 3, b. 54; vsi v Johnstown, Pa. — Seja vsako prvo nedeljo v dvorani dr. Trilav.

"Zavetnik", št. 3, Franklin Conemaugh, Pa. — Predsednik: Andrej Urbas, 324 Oak St.; tajnik Louis Krašna, b. 218; blag. Antoz Čuk, b. 705; vsi v Conemaugh, Pa. — Seja vsako 3. nedeljo v Slov. Izobraževalnem Domu.

"Zavetnik Slovenec", št. 4, Lloydell, Pa. — Predsednik: Josif Culkar, b. 106; tajnik: George Jakopin, b. 76; blagajnik: Frank Kotar, b. 120; vsi v Lloydell, Pa. Seja vsako prvo nedeljo.

"Avstrija", št. 5, Ralston, Pa. — Predsednik: Anton Budna, b. 272; tajnik: Anton Resnik, b. 91; blagajnik: Martin Korošek, b. 205; vsi v Ralston, Pa. — Seja vsako tretjo nedeljo.

"Zvesti Bratje", št. 6, — Predsednik: Anton Istenič; tajnik in blagajnik: John Kralj, b. 227, Garrett, Pa. — Seja vsako prvo nedeljo.

"Jedinstvo", št. 7, — Claridge, Pa. — Predsednik: Mihael Praznik, R. F. D. 1, Jenette, Pa.; tajnik: Frank Zorman, b. 255, Claridge, Pa.; blagajnik: Matija Regina, b. 216, Claridge, Pa. — Seja vsako drugo nedeljo ob 2. pop. v Slov. Narodnem Domu.

"Planinski Raj", št. 8, Dawson, N. Mex. — Predsednik: Primož Učkar, b. 992; tajnik: Frank Kosernik, b. 491; blagajnik: Frank Slanovec, b. 431. Vsi v Dawson, N. Mex. — Seja vsako tretjo nedeljo.

"Zavedni Stajerci", št. 9, Johnstown, Pa. — Predsednik: Gašper Galez; tajnik: Pred. Horvat, c. o. Memorial Hospital; blagajnik: Jakob Puntar, b. 54, R. F. D. 7, Vsi Johnstown, Pa. — Seja vsak tretjo nedeljo v Celso, Pa.

"Jamnaja Poljana", št. 10, Brownfield, Pa. — Predsednik: Urban Pucel, tajnik: Edvard Zalokar, box 6, Lemont Furnace, Pa.; blagajnik: John Stritar, box 72, Brownfield, Pa. — Seja vsako prvo nedeljo v Uniontown, Pa.

"Zarja Svobode", št. 11, Dunlo, Pa. — Predsednik: Louis Strle, b. 12; tajnik: Andrej Obreza, b. 155; blagajnik: Frank Hočvar, b. 12; vsi v Dunlo, Pa. — Seja vsako prvo nedeljo.

"Danica", št. 12, Hillwood, Pa. — Predsednik: Mihael Blaskovič, b. 224; tajnik: Louis Kitt, b. 85; blagajnik: Mihael Koruzovich, b. 144. — Vsi v Hillwood, Pa. Seja vsako prvo nedeljo.

"Večernica", št. 13, Bagdaley, Pa. — Predsednik: Franc Segula, b. 34, Hostetter, Pa.; tajnik: Ivan Salnich, b. 57, Whitney, Pa.; blagajnik: Anton Rak, b. 53, Hostetter, Pa. — Seja vsa. ko drugo nedeljo ob 2 h. pop.

"Moj Dom", št. 14, Orient, Pa. — Pred. Jakob Tekavec, b. 206; tajnik: Frank Gramc, box 206; blagajnik: Ant. Crnologar, b. 102. Vsi v Republic, Pa. Seja vsako 2. nedeljo v Republic, Pa.

"Slovian", št. 15, Sopris, Colo. — Predsednik: Frank Lukazlič, b. 206; tajnik: Louis Jahn, b. 106; blagajnik: Joseph Rubnisch, b. 106, vsi v Sopris, Colo. — Seja vsako 1. nedeljo ob 9. uri zjutraj v prostorih sobrata Ivan Kencija, v Piedmont, Colo.

"Bratstvo", št. 16, Buxton, Iowa. — Predsednik: Frank Krstina, b. 104; tajnik: Frank Rasputnik, b. 693; blagajnik: Franc Rasputnik, b. 683. Vsi v Buxton, Ia. — Seja vsako prvo nedeljo v prostoru sobrata Antona Tomšica.

"Zora", št. 17, Akron, Mich. — Predsednik: Gašper Volk; tajnik: Anton Novak, box 68; blagajnik: John Volk; vsi v Akron, Mich. — Seja vsako prvo nedeljo.

"Zvon", št. 18, Braddock, Pa. — Predsednik: Lesjak Josip, 1111 Wood Way; tajnik: Jacob Zalaznik, 1013 Talbot Ave., renar; blagajnik: Franc Arhar, 417 Robinson Street. Vsi v Braddock, Pa. — Seja vsako 1. nedeljo.

"Zdruseni Slovenec", št. 19, Carona, Kansas. — Predsednik: Al. Zupančič, tajnik in blagajnik: Franc Zupančič, b. 35. — Vsi v Carona, Kansas. — Seja vsako drugo nedeljo ob 10 uri dopolne.

"Nada", št. 20, Huntington, Arkansas. — Predsednik: Martin Pucel, b. 17; tajnik in blagajnik: Ivan Marš, b. 54.

Darragh, Pa., št. 39. — Predsednik: Josif Hauptman, b. 140; tajnik: Ivan Babar, b. 116; blagajnik: Ignac Zolotnik, b. 439. Seja vsako tretjo nedeljo v mesecu.

"Orel", št. 40, West Newton, Pa. — Predsednik: Andrej Povirk, R. F. D. 2, b. 27; tajnik: Andrej Ogrin, R. F. D. 2, b. 134; blagajnik: Josif Zorko, R. F. D. 2, b. 113. Vsi v West Newton, Pa. — Seja vsako drugo nedeljo dopolne za prihodnji mesec.

"Jutranja Zvezda", št. 41, Cleveland, Ohio. — Predsednik: Josif Blatnik, 3614 E. 80. St.; tajnik: Jakob Volčansek, 3564 E. 82. St.; blagajnik: Franc Kokotec, 8103 Marble Ave. Vsi v Cleveland, O. — Seja vsako drugo nedeljo v dvorani rojaka Tomazina.

"Mladi Slovenec", št. 42, Oglethorpe, Ill. — Predsednik: Josif Stok, b. 19; tajnik: Josif Mencin, b. 197; blagajnik: Frank Peterlin, b. 4. Vsi v Oglethorpe, Ill. — Seja vsako prvo nedeljo.

"Sava", št. 43, Portage, Pa. — Predsednik: Frank Zaman, R. F. D. 1, b. 8; tajnik: Jurij Rasputnik, R. F. D. 1, b. 77; blagajnik: Martin Rasputnik, Vsi v Portage, Pa., R. F. D. 1, b. 5. — Seja vsako tretjo nedeljo.

"Presečen", št. 44, Cliff Mine, Pa. — Predsednik: Alojzij Vidmar, b. 235, Cliff Mine, Pa.; tajnik: Franc Pivk, b. 15, Cliff Mine, Pa.; blagajnik: Josif Sivce, b. 73, Imperial, Pa. Seja vsako drugo nedeljo.

"Mimi Dom", št. 45, Johnstown, Pa. — Predsednik: Mat. Pečjak, 287 Cooper Ave.; tajnik: Gregor Hreščak, 407 Eighth Ave.; blagajnik: Martin Kilnar, 708 Chestnut St. Vsi v Johnstown, Pa. — Seja vsako drugo nedeljo v dvorani Sv. Cirila in Metoda.

"Južni Premog", št. 46, Alix, Arkansas. — Predsednik: Math. Starman, b. 197, Alix, Ark.; tajnik: Louis Oster, b. 44, Alix, Ark.; blagajnik: Jurij Kokalj, R. F. D. b. 77, Alix, Ark. — Seja vsako drugo nedeljo.

"Slovenski Bratje", št. 47, Avelia, Pa. — Predsednik: Martin Obed, box 167; tajnik: Dominik Feltrin, b. 167; blagajnik: Joseph Kanizs, b. 184; vsi v Avelia, Pa. — Seja vsako drugo nedeljo.

"Slovenski Mladenci", št. 48, Aurora, Ill. — Predsednik: Ivan Ojster, 627 Aurora Ave.; tajnik: Anton Susteršič, 350 Pierce St.; blagajnik: Ivan Bačkovič, 613 Aurora Ave. Vsi v Aurora, Ill. — Seja vsako drugo četrtko ob 8. uri zvečer v dvorani na Haukei Ave.

"Clevelandski Slovenec", št. 49, Cleveland, O. — Predsednik: Ivana Smrdel, 3552 E. 82. St.; tajnica: Ana Smrkar, 3551 E. 80. St.; E.; blagajnica: Mary Martinec, 3559 E. 81st St. E. — Vse v Cleveland, O. — Seja vsako prvo nedeljo v mesecu.

"Proletarec", št. 50, Franklin, Kans. — Predsednik: Josif Pechnik, Arma, Kans.; tajnik: Frank Wegel, box 38, Franklin, Kans.; blagajnik: Ivan Anpar, P. O. Franklin, Kans. — Seja vsako prvo nedeljo.

"Delavec", št. 51, Cleveland, O. — Predsednik: Franc Mikše, 1133 E. 61st St.; tajnik: Josif Tržban, 1221 E. 60th St.; blagajnik: Frank Budič, 1306 E. 59th St. Vsi v Cleveland, O. — Seja vsako drugo ned. v mes. ob 9. uri dop. v Birkovi dvorani.

"Ljubljanski Grad", št. 52, DeKalb, Ill. — Predsednik: Pavel Količ, 1409 State St.; tajnik: Franc Keržič, 1317 Market St.; blagajnik: Franc Prebil, 1142 Market St. Vsi v DeKalb, Ill. — Seja vsako drugo nedeljo pri sobratu Fr. Keržič.

"Slovenski bratje", št. 53, Fairpoint, Ohio. — Predsednik: John Božič, b. 326; tajnik: Gašper Bašič, b. 197; blagajnik: Franc Kosa, b. 105. Vsi v Fairpoint, Ohio. — Seja vsako prvo nedeljo v mesecu.

"Karol Učkar", št. 54, Rockwood, Pa. — Predsednik: Josif Hočvar, b. 184; tajnik: Anton Hočvar, box 184; blagajnik: Mihael Hočvar, b. 184; vsi v Rockwood, Pa. — Seja vsako prvo nedeljo v mesecu v prostorih sobrata Ant. Hočvar.

"Vrh Planin", št. 55, Crabtree, Pa. — Predsednik: Franc Trifila, b. 95; tajnik in blagajnik: Andrej Jereb, b. 92; vsi v Crabtree, Pa. — Seja vsako drugo nedeljo v prostorih sobrata Andrej Jereb.

"Skala in Balkan", št. 56, Pittsburgh, Pa. — Predsednik: Nick Povše, No. 2 Craib St., Numry Hill; tajnik: Ivan Simonič, 1132 Fabian St.; blagajnik: Anton Dolmovič, Hetzel St., Spring Hill. Vsi v N. S. Pittsburgh, Pa. — Seja vsako 1. nedeljo v K. S. D. v Pittsburgh, Pa.

"Caven", št. 57, Carrollton, O. — Predsednik: Martin Čermel; tajnik: Ciril Stibil; blagajnik: Frank Čermel. Vsi box 304, v Carrollton, O. — Seja vsako prvo nedeljo v prostorih sobrata Martina Čermela.

"Rudar", št. 58, Canmore, Alta, Canada. — Predsednik: Anton Polutnik, b. 185; tajnik in blagajnik: Josip Sribar, b. 317. Vsi v Canmore, Alta, Canada. — Seja vsako drugo nedeljo v prostorih sobrata Frank Kral, ob 2. popoldne.

"Slovenski Fantje", št. 59, Maynard, Ohio. — Predsednik: Josif Bajd, b. 55; tajnik: Franc Bregar, b. 647; blagajnik: Fr. Spendal, b. 243. Vsi v Maynard, Ohio. — Seja vsako drugo nedeljo v dvorani g. Jos. Hrabak.

"Moonrumski Trpin", št. 60, Moon Run, Pa. — Predsednik: Fr. Dolinar, b. 342; tajnik: Anton Petrovič, b. 134; blagajnik: Anton IPetar, b. 204, Moon Run, Pa. — Seja vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 10ti uri dopoln. v dvorani sv. Barbare.

"Napredni Slovenci", št. 61, Garv, Ind. — Predsednik: George Lashich, 1106 Jefferson St.; tajnik: Nick Vukšinič, b. 50; blagajnik: Matija Lashich, 1106 Jefferson St.; vsi v Gary, Ind. — Seja vsako drugo nedeljo v prostorih sobrata Ivana Ivančič.

"Zensko društvo 'Sokol'", št. 62, Cleveland, Ohio. — Predsednik: Zofija Birk, 1143 E. 63 St.; tajnica: Franja Gaj; vse v Cleveland, O. — Seja vsaki prvi torek v mesecu.

"Adamci in Linder", št. 63, Robins, Pa. — Predsednik: Ivan Trojar, b. 76; tajnik: Franc Mejak, b. 97; blagajnik: Josif Kamat, b. 51. Vsi v Yohogany, Pa. — Seja vsako prvo nedeljo.

"Bratoljub", št. 64, Milwaukee, Wis. — Predsednik: Ivan Rem, 291 First Ave.; tajnik: Ivan A. Kaker, 342 Florida St.; blagajnik: George Šoster, 272 First Ave. Vsi v Milwaukee, Wis. — Seja vsako drugo nedeljo v dvorani Frank Benda, 479 National av.

"Bodočnost", št. 65, Staunton, Ill. — Predsednik: Ivan Mostar, b. 351; tajnik in blagajnik: Stefan Piere, R. F. D. Box 153, Vsi v Staunton, Ill. Seja vsako tretjo nedeljo v mesecu.

"Franz Schumeler", št. 66, Yale, Kansas. — Predsednik: —; tajnik: Josif Kotnik; blagajnik: Martin Košich. Vsi R. B. 8, Pittsburg, Kansas. Seja vsako drugo nedeljo v mesecu.

"Narodna Sloga", št. 67, Seminole, Pa. — Predsednik: Mihael Buretič; tajnik: Joseph Nikičič; blagajnik: Emil Ganotzi. Vsi b. 63 v Seminole, Pa. — Seja vsako prvo nedeljo v cerkveni dvorani.

"Zdruseni Balkan", št. 68, Clinton, Ind. — Predsednik: Frank Bregar, b. 757; tajnik: Anton Primožič, R. B. 3, b. 8; blagajnik: Ignac Musar, box 449; vsi v Clinton, Ind. — Seja vsako drugo nedeljo ob 9 dopolne pri Crist Pasavento.

"Zvesti bratje", št. 70, New Derry, Pennsylvania. — Predsednik: Josif Pavlič, b. 11; tajnik: Vladimir Milčič, b. 97; blagajnik: Josif Penič, b. 93. Vsi v New Derry, Pa. — Seja vsako 1. nedeljo ob 2. uri pop. v prostorih sobrata Mihael Vognin, Atlantic No. 2.

"Delavec naprej", št. 71, Bessemer, Pa. — Predsednik: Franc Mohorovičič, b. 39; tajnik: Frank Settil, box 159; blagajnik: Louis Hribar, box 171; vsi v Bessemer, Pa. — Seja vsako prvo nedeljo v prostorih sobrata Martina Mozi v Bessemer, Pa.

"Kosciusko", št. 72, Bankhead, Alta, Canada. — Predsednik: Josif Spiewak, b. 547; tajnik: Karol Kanik, P. O. Box 537; blagajnik: Peter Kubany b. 40. Vsi v Bankhead, Alta, Canada. — Seja vsako tretjo nedeljo v mesecu.

"Pod Triglavom", št. 73, Smithfield, Pa. — Predsednik: Josip Strle, R. D. 2; tajnik: Anton Zelo, R. D. 2, b. 156; blagajnik: Pavel Labec, R. D. 2, b. 166. Vsi v Smithfield, Pa. — Seja vsako drugo nedeljo.

"Kranjski prijatelj", št. 74, Falls Creek, Pa. — Predsednik: Jernej Gorjup b. 484; tajnik: Alojzij Slak, b. 61; blagajnik: Janex Zurga, b. 261. Vsi v Falls Creek, Pa. — Seja vsako drugo nedeljo v mes. ob 1 pop. v prostorih sobrata Alojzij Slaka, 39 Penry Rd.

"Naprej do Zmaga", št. 75, Fitz Henry, Pa. — Pred. Josif Anasberger, tajnik: Anton Bolič; blagajnik: Anton Jevšvar. Vsi v Fitz Henry, Pa. box 106. — Seja vsako prvo nedeljo ob 9. uri zjutraj v Italijanski dvorani sv. Barbare.

"Slovenska Cvetilnica", št. 76, Adamsburg, Pa. — Predsednik: Anton Vičič, b. 121; tajnik: Frank Meunart, b. 135; blagajnik: Frank Nagode, b. 141. Vsi v Adamsburg, Pa. — Seja vsako drugo nedeljo v mesecu.

"Severni Premog", št. 77, Superior, Wyo. — Predsednik: Ivan Glinašek, b. 129; tajnik: Lovrene Zajec, b. 286; blagajnik: Ivan Špes, b. 286. Vsi v Superior, Wyo. — Seja vsako drugo nedeljo o deseti uri dopolne.

"Slovenija", št. 78, Miller Run, Pa. — Predsednik: Louis Novak; tajnik: John Glavič; blagajnik: Anton Berčan. Vsi b. 3, Miller Run, Pa. — Seja vsako prvo nedeljo v mesecu pri sobratu Anton Berčan.

"Bonatski Slovenci", št. 79, Bon Air, Pa. — Predsednik: John Medle; tajnik: Anton Jakobe; blagajnik: Frank Pristava. Vsi v Bon Air, Pa. R. F. D. 2, Johnstown, Pa. — Seja vsako drugo nedeljo ob 2 uri popoldan v lastnem domu v Bon Air, Pa.

"Sloga", št. 80, Philadelphia, Pa. — Predsednik: Ivan Petan, 2538 Salmon St.; tajnik: Mihael Omerzu, 2723 E. Huntington St.; blagajnik: Josip Kozole, 2553 Salmon St. Vsi v Philadelphia, Pa. — Seja vsako drugo nedeljo v mesecu.

"Prvi maj", št. 81, Bishop, Pa. — Predsednik: Andrej Renko, Cecil, Pa.; tajnik: John Henigman, b. 132, Cecil, Pa.; blagajnik: Ivan Zupančič, McDonald, Pa., R. F. D. 2, b. 185. — Seja vsako tretjo nedeljo pri sobratu Ivan Zupančič.

"Jezero", št. 82, Radley, Kansas. — Predsednik: John Sprug, b. 33, Radley, Kans.; tajnik: Matja Letina, b. 115, Ringo, Kans.; blagajnik: Frank Dremšek, b. 263, Ringo, Kans. — Seja vsako drugo nedeljo v mesecu.

"Terbanska dolina", št. 83, Cleveland, Ohio. — Predsednik: Jakob Crnologar, 1027 E. 61st St.; tajnik: Louis Gréar, 6124 Glass ave.; blagajnik: Anton Kašič, 1002 E. 61st St. Vsi v Cleveland, Ohio. — Seja vsako tretjo nedeljo v mesecu v Grdinovi dvorani št. 2 ob 9:30 dop.

"Napredok", št. 85, Skidmore, Kans. — Predsednik: Simon Repovšč, R. R. 1, Weir, Kans.; tajnik in blagajnik: Ivan Zakrajšek, R. 3, b. 57, Columbus, Kans. Seja vsako drugo nedeljo v mesecu.

"Livingston", št. 86. — Predsednik: Franc Černe; tajnik: Franc Krek; blagajnik: Mihael Stradič. Vsi b. 667, Livingston, Ill. Seja vsako drugo nedeljo v mesecu ob 2h pop.

"Rudeci prapor", št. 87, Bentleyville, Pa. — Predsednik: Joseph Pristo, b. 697, Ellsworth, Pa.; tajnik in blagajnik: Alojzij Humar, b. 108 Bentleyville, Pa. — Seja vsako drugo nedeljo v mesecu pri sobr. Jos. Milančič-u.

"Naprej", Nokomis, Ill. št. 88. — Predsednik: Ivan Miklane; tajnik: Ivan Krajnc; blagajnik: Ignac Verbič. Vsi b. 242, Nokomis, Ill. — Seja vsako tretjo nedeljo v mesecu.

"Slovenec", št. 89, Eckhart Mine, Md. — Predsednik: Anton Urbas, b. 26, Valle Summit, Md.; Franc Posenel, R. F. D. 1; blagajnik: Anton Komac. Vsi v Eckhart Mine, Md. Seja vsako drugo nedeljo v mesecu.

"Gorjanski hrib", št. 91, Greensburg, Pa. — Predsednik: Filip Krašek, b. 510; tajnik: Florian Avsec, R. F. D. 7, b. 12; blagajnik: Martin Jordan, R. F. D. 7, b. 13. Vsi v Greensburg, Pa. Seja vsako zadnjo nedeljo v mes. ob 2. uri pop.

OPOMBA: Tajnike tistih društev, ki zapazijo kakšno pomoto, istotako tistih katerih društveno poročilo je pomanjkljivo, prošim, da mi nemudoma sporoče, da se ne dostotaki v imeniku, ki izide drugič, popravijo.

S sobratshim pozdravom
BLAZ NOVAK,
 tajnik S. D. P. Z.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill. v Clevelandu in okoli ei pa na 6033 St. Clair ave.

IZ DOBE TLAČANSTVA.

V slabem spominu pri kmetem ljudstvu je desetina. Hudo je bilo, ko je moral kmet orati in sejati, gospod pa je potem prišel in mu odpeljal vsak deseti snop ali deseto kopo. Tako je pač bilo hudo, kakor dandanašnji, ko mora iz hleva dati zadnjo kravo ali zadnjega juca ali pa telico, da pomiriš davkarjo ali posojilnico, ki ti grozi z ekskucijo zavoljo zastalnih dolgov.

Desetina je bila v naših deželah stara naprava. Uvedel jo je menda cesar Karol Veliki l. 794. Tedaj je oblastni cesar na frankobrodskem shodu zaukazal, da morajo prebivalci vse njegove države od doneska svojih zemljišč dajati cerkvi desetino.

Ljudje novega davka seveda niso bili veseli — in duhovniki tudi ne; zato so posamni kleriki v cesarjem spremstvu ugovarjali novi uvedbi.

Do dobe sv. Bonifacija je bila cerkev v Nemčiji kaj slabo urejena. Škofje so dantes nosili mašniška oblačila, jutri pa so si opasali meč in šli v vojno. Cesar ni hotel pri vojski tako premožnih prijateljev pogrešati. Zato si je Karol Veliki osvojil pravico, od dajati cerkvena posestva svojim prijateljem, ki niso duhovniki, da bodo ti hodili namesto škofov s cesarjem v vojno. Duhovščino pa je hotel cesar pomiriti — z desetino.

Pozneje si je v tej stvari cesar Henrik IV. vzel Karola za zgled in je hotel desetinsko postav v državi z vs strogotjo izvesti. Iz leta 1073 se poroča, da je prišel solnograški škof Gebhard v Osoje na Koroškem, da uredi desetino. Voljni ali nevoljni so morali vsi grofi in plemiči, svetni ljudje in duhovniki se zavezati, da bodo odslej plačevali desetino od svojih pridelkov. Kdor pa ni hotel dajati desetine, je moral odstopiti cerkvi kakšno kmetijo v last. Osojski opat Volfram je tedaj desetino osojskega posestva odkupil z desetimi kmetijami, ki jih je prepustil nadškofom.

Kaj takega je bilo mogoče izvesti, ker je bilo v državi preveč škofov, ki so v svojem interesu poslušali cesarja. Cesar je v mnogih krajih nastavljal svoje prijatelje na škofovske sedeže, in tem je bilo šestokrat le za denar. Od Henrika so si bili z denarjem kupili svojo čast in desetina jn je morala te stroške povrniti. Desetina je napravila razdor med ljudstvom in med škofi, odgnjala je šk ofom seveda tudi drugo duhovščino.

Kakor so pa poprej vladarji jemali cerkvi zemljišok last in jo nadomeščali s prislilno novo desetino, tak oso pozneje terjali najprej en del, potem večino desetine zase; tako so nastali davki.

Stalne dohodke so vladarji našli v desetini, in izvajala je ta davčni sistem cerkev, ker bi ljudstvo svojim grofom in knezom davka nikoli ne bilo privolilo. Ko je enkrat desetina bila vpeljana, si je oblasti niso več pustile vzeti, kakor dandanes davka ne, četudi ljudstvo godrnja.

Novi čas je potem desetino odpravil, a uvedel je druga plačila, ki niso dosti lajša, le da si moderná doba po imenu prizadeva, iskati denarja pri tistih, ki ga imajo, obdačiti premožne in olajšati ljudstvo; če je res tako, ve pač indirektno obremenjeno ljudstvo.

Ni se bogve kako dolgo, odkar se je desetina odpravila; najstarejši ljudje se je še spominjajo, a mladi svet jo je že popolnoma pozabil. In vendar je tudi v desetinski postavi marsikaj zanimivega in njene uvedbe, segajo se v naše vsakdanje življenje, četudi se tega ne zavedamo več.

Desetina se je dajala od vsega, kar se mlati ali pobira — "klaub, tresch oder sack-zehend" se je imenovala. A dajala se ni vselej samo desetina in ne vselej v žitu. Dajal se je tudi 12. ali 20. snop, torej neki manjši davek. Posestniki, ki je bil dolžan desetino plačevati, se je imenoval "pavman".

Kadar je hotel "pavman" iti žet na svoje polje, je moral skrbno snopje brez razlike zlagati v kopah, ali pa sestaviti snopje pokonen, rž po deset snopov vkup;

pšenico, oves in ječmen po šest; ajda pa se je postavljala in se šo postavljala po čenih. To sestavljanje se še danes imenuje na levem bregu Drave "hekrat" in sestav "hekar"; na desnem bregu "haj-

flat" in "hajfl". Nemec pa ga naziva "Toeckl" in "toeckeln".

Da se rž suši v deseterih snopih zelo počasi in da bi se sušila v šestih hitreje, da bi bilo delo pri basanju lažje, na to ne mislimo. Zavoljo desetine se je morala nekada nastavljati po deset snopov vkup in tako se sestavlja še dandanes.

Po "hekarjih" je potem lahko gospod naštel, kar je bilo njegovega. Kjer pa se snopje spravlja na ostrve ali stoge, se je moral "pavman" z gospodo posebej dogovoriti.

Zato se je določilo (leta 1577.), da naj bo kmet le za, toliko teh pridelkov desetino prost, kolikor jih vseje, oziroma nasadi v enem dnevu; kar jih seje več, je desetini podvrženo.

Če pa kmet ni desetino pravčasno oddal, ali je ni plačal, je moral dotični lastnik desetino s prijaznim pismom ali po pošti ljudem dolžnika opomniti. In če se ni plačal, se je obrnil do zemljiškega gospoda, da mu ta pomaga do svoje pravice. In če se kmet tudi sedaj ni gnil, je smel gospod iti na polje dotičnega kmeta in si tam vzeti toliko, da je bil plačan. A pod streho zemljiškega gospoda ni smel. Če si pravice hotel iskati s silo, je smel zemljiškega gospoda tožiti za zadoščenje. Umevno je, da se taka samopomoč ni vselej našla po mirni poti. Zato pa je tudi gospoda take svoje pravice dajala drugim ljudem v najem; ti ljudje so se imenovali "bstand-man". Še dandanes imamo hiše, ki nosijo to ime. Če ta najemnik ni plačal, je bila stvar za gospoda malo bolj sitna. Lastnik je moral gledati, da zasači najemnika, kadar je vozil s polja, ki mu je dajalo desetino, in tisto mu je smel vzeti zlepa, če jo je dal, s silo, če se je branil.

Dotična postava konča z besedami: "Naj se tega naročila drži vsakdo, kdor se hoče izogniti resne nemilosti in kazni. To resno mislimo ter potrjujemo s tem pismom in priteženim pečatom v našem mestu Grauden dne prvega junija po rojstvu našega ljubega Gospoda in Zveličarja 1577. leta."

MODERNA APNENČNA DIJETA.

Na moji zajtrkovalni mizi, na opoldanski in večerni stoji poleg soli, popra, jesiha in olja tudi mala steklenica, v kateri se nahaja kot voda čista tekočina. Če se vzame kapljico te tekočine na jezik ima grenka, a nikakor ne neprijeten okus. Ne razredčene te tekočine sploh ne uživam, temveč jo dodam kavi, juhi, čaju ali pivu in odkar delam to, se počutim veliko boljšega in svežjega.

— Kakšen pa je ta življenski eliksir? — čujem povpraševati — Ali v resnici pomaga? Kje ga je dobiti? Koliko stane?

Pripravljen sem na presenečenje obzre. V moji steklenici ni ničesar drugega kot apnenec čisto navaden apnenec. Če se hočemo izraziti kemično pravilneje: v destilirani vodi razpuščen čisti, kristalizirani klorokalcij.

Apnenec je najti povsod v naravi, a v zelo različnih kemičnih spojinah. Vsebovan je v zemlji in v rastlinah, tvori glavni del kosti ter ga je najti v apneni, mramorju, gipsu in steklu. Glavna sestavina jajčih lupin je tudi apnenec. Važen za človeka je predvsem raditega, ker tvori material za zgradbo telesa. Med mineralnimi solmi, katere potrebujemo poleg vode, beljakovine, sladkorja in masti, stoji poleg navadne soli na prvem mestu apnenec. Razven kosti in zob so posebno sree, pljuča, ledvice in žilci, ki potrebujejo apnenec, da se ohranijo v delazmožnem stanju.

Sedaj pa nastane vprašanje: če vzamemo k sebi toliko apnenca, kot ga v resnici potrebujemo.

Vzemimo na primer čisto navaden obed, obstoječ iz okusne govejske juhe, kateri sledi goveja ali telečja pečenka s praženim krompirjem ter sočivjem, grahom ali fižolom. Ta obed je obilen in redilen, vendar pa zelo pomanjkljiv in nezadosten, če se vzame v polni potreba človeka po apnenu ali klorokalciju.

Vzemimo vsako jed posebej. Juha je zelo revna na apnenu, če se ne pridene nekaj sočivja, zelene ali kolarabe. Na mesto pečenke bi

se moralo staviti, da se dovede telesu zadostni apnenec, na različne načine, oprazena jetra ali ledvice, ali nadomestiti grah ali fižol s špinacem ali zeljem.

Tudi v močnatih jedilih je najti le nezadostne sledove apnenca. Voda, celo takomenivana apnenčnata voda, ne vsebuje količine apnenca, ki ga potrebuje telo. Da se pokrije potreba, bi bilo treba izpitati na dan najmanj deset litrov.

Da se dovede torej telesu toliko apnenca, kolikor ga potrebuje, bi moral človek veliko več jesti, kot stori ponavadi, kar bi bilo v največ slučajih zelo škodljivo ali pa bi se moral prehranjevati po natančno sestavljenem programu, v katerem bi bila skoro vedno na vrsti jedila, ki vsebujejo zadostno množino apnenca.

Če se to ne zgodi, trpi telo na pomanjkanju apnenca. Človek, katerega manjka apnenec, je bled, nervozen, se čuti hitro utrujenega in razbitega, in vsa skrivnost tega stanja leži v številnih slučajih v tem, da je hrana, katero zavziva človek, revna na apnenu.

Največje važnosti je zadostni dovoz apnenca pri materah, ki doje svoje otroke. Če se take matere drže pravilne apnenčne dije, niso prisiljene lotiti se apnenčne zaloge v svojem telesu ter jo dati otroku, ki potrebuje veliko apnenca pri razvoju kosti. Mlade matere si na ta način prihranijo veliko boleznih, kot izpadanja zob in las ter omehčanja kosti, ki se pogosto pojavljata.

Storiti moramo vsled tega tako, kot delamo s soljo katero vedno dostavljamo svojim jedilom. Svojo hrano moramo tudi od zunaj bogatiti z apnencem. To pa se zgodi na najboljši in najpriprostejši način s pomočjo one tekočine, katero sem omenil v pričetku. Sedaj pa hočem izdati tudi recept za ta eliksir. V lekarni naj se kupi četrt funta kristaliziranega klorokalcija. V nasprotju z drugimi življenskimi eliksirji starega in modernega časa ima ta eliksir prednost, da je zelo poceni. Klorokalcij obstoja iz belih, prozornih kristalov, ki imajo grenak okus. Ti kristali naj se raztope v pinti čiste vode. Ta tekočina naj se prida vsak dan trikrat jedilom, in sicer po eno kavno žličico. Kot že rečeno, ima ta tekočina grenak okus, ki pa se v juhi in pivu popolnoma izgubi.

Majhna nesreča pri tem je, da se mleko takoj strdi, če se mu doda klorokalcij. Kdor se hoče temu izogniti, mora mleko najprej ohladiti, ali pa se zadovoljiti s tolažbo nekega odličnega higijenika, ki je rekel, da se mleko v železenu itak strdi in da je vsled tega vseeno, če se zgodi to zunaj ali znotraj.

Stranka

KLUBOM J. S. Z. NA ZNANJE.

Na zahtevo članov gl. odbora, sodrugov N. Hinfcha, J. Horvata, M. Babieha, M. Kirina, F. Ribarieha, F. Maurieha, J. Jurenicha in B. Žikicha, da se skliče za 29. decembra izredna seja gl. odbora s sledečim dnevnim redom: "Da li je pravilno ucinjena podjela sa vezne imovine", se je vršila omenjenega dne izredna seja na 803 W. Madison St., in po daljši razpravi se je razveljavilo vse glasovanje z utemeljitvijo, da iniciativni predlog gl. odbora, da se postavi Zveza na stališče avtonomnih sekcij, ni bil ustaven, ker ima iniciativne staviti pravico le klub. Mesto tega se je pa sprejela resolucija kluba št. 165, na katere podlagi je sprejel gl. odbor formo za glasovanje.

Resolucija se glasi: Gl. odboru J. S. Z.

Sodrug: — Udruženje št. 165, s 40 rednimi

člani, je prišlo na svoji letni seji dne 23. dec. 1917 do zaključka, da se glasovnice ne dotaknejo, ampak vrnejo, ter obenem obsodi delo gl. odbora v smislu razdelitve na sekcije, predlaga, da se čimprej skliče izreden kongres, ki bo spor v Zvezi rešil temeljito.

Obenem apelira na člane in organizacije, da podpro ta predlog ter poskrbe, da se da tej zadevi resen značaj in nepristranska sodba.

Člani organizacije št. 165, Odbor: Frank Jančič, Mijo Babič, Mijo Ivošević.

Na podlagi te resolucije je gl. odbor sprejel sledeče točke za formo glasovnice:

1. predlog: Ali naj se skliče izreden kongres?

2. predlog: Za dnevni red kongresa: Ali naj se Zveza razdeli na avtonomne sekcije, ali naj ostane v celoti?

3. Ali naj se deli po strujah?

4. (Mesta za obdržavanje kongresa.)

1. Chicago?

2. Milwaukee?

3. Cleveland?

Glasovnice za to glasovanje izidejo v kratkem. Če bo iniciativni predlog sprejet, bi se vršil izredni kongres v mesecu aprilu. S tem je sedaj odprta diskuzija o predlogih.

Gl. odbor J. S. Z.

Springfield, Ill.

Kot tajnik kluba št. 67 Springfield, Ill., upozorjam vse tiste, ki imajo "dime banke" od kluba, da jih takoj vrnejo. Nekateri so odšli v druga mesta in ne vem, kje so zdaj. Zato prosim, da mi vsak izroči banko do 5. januarja. Banke bi bile morale biti v Chicagu že 15. decembra 1917. Na klubovi seji meseca novembra je bilo povedano, da naj vsak vrne svojo banko, zadnji čas je torej, da se to izvrši.

Upozorjam tudi člane, da naj se bolj redno udeležujejo sej in plačujejo točno svoje prispevke.

Vsem sodrugom voščim veselo novo leto. S soc. pozdravom

Frank Besjak, tajnik.

La Salle, Ill.

Prosimo cenjene člane socialističnega kluba št. 4, naj se polnoštevilno udeležijo prihodnje mesečne seje, na kateri imamo rešiti več važnih točk. Razen tega imamo tudi voliti tajnika in organizatorja. Pridite torej vsi do zadnjega dne 6. januarja v Slovenski narodni dom. Seja je kakor navadno po seji društva "Triglav". Člani tega društva store najbolje, da ostanejo kar na svojih sedežih.

S soc. pozdravom

Vencel Obid, tajnik.

SODRUGOM V CRAWFORD COUNTY, KANSAS.

Konferenca J. S. klubov v Crawford County se vrši 27. januarja 1918 v Franklin, Kansas. Opozarjajo se sodrug, da se udeležijo te konference polnoštevilno, ker se ima mnogo važnih stvari rešiti, pred vsem pa zadeva glede konferenčne knjižnice.

Chas. Fane, zapisnikar.

LAWRENCE, PA.

Tem potom vabimo vse cenjeno občinstvo iz tukajšnje okolice, da se udeležijo plesne veselice, katero priredi socialistični klub št. 184 v Lawrence, Pa., dne 12. januarja 1918, v dvorani društva Prosveta, S. N. P. J. Vstopnina 50 centov. Dame v spremstvu so vstopnine proste. Igrala bo dobra godba. K veliki udeležbi vabi odbor.

KDO JE BABA?

Miroslav Friedman, neotesani sluga "mašinerije" iz So. Racine Ave. v R. S. bahato izjavlja, da ni umestno, če se Cvetkov dolži "špijunaže" in intrig, katere je on izvršil. Besede, kot so laži, klevetanja i babje tučarije so najvišja modrost, kolikor jih more prenesti prazna glava g. Friedmana. Beseda baba je za take Janeze še mnogo premil izraz. To so čisto navadni fantički, ki si mnogo domišljujejo in malo znajo.

Frank Ša s.

Na ženialno reklamno idejo je prišla neka velika angleška modna trdka. Namesto okornih voščenic postavil in žalostnih ter dolgočasnih obešalnikov za obleke v različnih oknih so iznašli novo sredstvo, da se vzbuja interes občinstva. Vsa fasada trgovine je razdeljena v tri velika razložna okna, za katerimi je živahno živ-

ljenje. V enem teh oken je spalna soba, v drugem salon, v tretjem pa kadilna soba. Te sobe so elegantno opremljene; na vsakem delu opravljene je označena cena. Kot stanovalci te spalne sobe se prezentira eleganten mlad mož v koketni jutranji opravi. Ta mladi mož kaže radovednemu občinstvu, kako dela moderni dandy svojo toaleto. Njegov sluga mu prinese toplo vodo, orodje za britje, milo — na vsakem predmetu je označena trdka, ki ga je dobavila, in pa cena — nakar ga brijejo. Potem slede jutranjo obleko in stoji pred občinstvom v spodnjih hlačah. Občinstvo občuduje njegovo fino perilo. Sluga mu poda izprehodno obleko najmodernejšega kroja. Počasi se obleče. Vsak posamezen komad njegove obleke občinstvo lahko natančno občuduje. Ko je oblečen, se še enkrat pogleda v zrcalo. Kar na enkrat se ga polasti druga misel. Ili hoče v družbo, zaradi česar obleče eleganten frak. Vedno nove obleke oblači mladi mož ter se s svojo eleganco kaže občinstvu. Zaveže si zaporedoma celo vrsto najelegantnejših kravat, katerim daje s svojimi spretnimi prsti kar najrazličnejše oblike. Vse skrivnosti moške toalete vidi tu občinstvo. Toda tudi v drugih oddelkih je živahno; pije se čaj, kadil se, klepetajo... Pred okni se pa zbira radovedno občinstvo.

Navade v vročih poletnih mesecih uživati umetno ohlajene pijače, ima svoj prvotni izvor v Egiptu, kajti že stari Egipčani so imeli navado, najprej prekuhati pitno vodo ter jo potem v prsteh vročih izpostaviti prepihu. V Helladi so prinesli iz visokih gorah sneg v vroči ter ga sranjevali nepokvarjenega v podzemskih shrambah do vročega letnega časa. S pomočjo tega snega so hladili svoje vino, dokler ni došla iz Arabije šega, zmešati z vodo salpeter ter tako doseči iste učinke, kot jih ima led. Ta skrivnost je bila znana tudi potujočim šarlatanom, ki so kazali v srednjem veku na semnjih svoje coprnije ter spreminjali rdeče vino v j. barvano vodo, v led. Pozneje je nekdo iznašel tudi zamrzilno, sol zmešano s snegom, s katero so narejali okusno ledeno limonado, ki je v 17. stoletju osrečevala sladkosnedeže zahodnih dežel. Za iznajdbo sladoleada, kakršnega vživamo dandanes, pa se imamo zahvaliti nekemu Prokopu Cultelli, ki je iznašel to krepčilo kot sladčarski vajenec v Rimu. Sladolead je izpodrinil kmalu ohlajeno limonado, ki je bila do tedaj razvajanemu svetu edina tolažba v pasjih dneh. Cultelli je zapustil svojo domovino ter se naselil v Parizu, glavnemu mestu tedanjega sveta. Tamkaj je odprl na živahnejšem trgu, nasproti gledališču, "Cafe Procope", ter je kmalu postal bogat mož. Vsakdo je hotel pri njem poskusiti čudežni led, ki se tako lepo raztopi in je tako okusen. Odlični Parizani so se ravnotako drenjali okoli malih marmornatih mizic kot došli tučji. Umni slaščičar je znal svojo skrivnost desetletja prikrijevati svetu. Šele neki njegov odpuščen pomočnik jo je izdal in od tedaj se je sladolead razširil po vsem svetu.

Kako se prične ponovne generacije mravelj molženju, rastlinskih uši, katere je vedno najti v mravljiščih, je skrivnost, katere ni mogoče pojasniti na podlagi nauka o podedovanju, kajti mravlje, ki izvršujejo molženje, so živali brez spola ali pravzaprav samice, katerih spolni organi niso razviti. Vsled tega nimajo nikakršni potomci in je nemogoče, da bi se njih spretnost v molženju uši podedovala od generacije do generacije. "Mleko", katero dajejo od sebe uši prav tako zadovoljno kot krave, je sok, katerega nabirajo te uši v posebnih žlezah in ki je sladak kot sirup. To so takozvane medene kapljice, katere je najti v mravljiščih v precejšnjih množinah. Nekateri vrste mravelj imajo navado, da sesajo ta med, dočim morajo druge vrste uporabljati močnejša sredstva, da spravijo ta sok iz uši. Prepeajo jih toliko časa, dokler ne spusti uš svojega soka. V povračilo za to uslugo varujejo mravlje te uši pred njih sovražniki, jih spravljajo na varna mesta v časih nevarnosti, skrbijo za njih zalego ter jih pitajo z najboljšimi stvarmi, ki so jim na

Zdravilo zoper kašelj.

Kedar potrebujete zdravilo zoper kašelj, tedaj potrebujete dobrega. Nikoli se nebojte zmotiti, če zahtevate dobro preiskušeno in učinkovito zdravilo, znano kot

Severa's Balsam for Lungs

(Severov Balsam za pljuča). Ne režite samo: "Želim nekaj za moj kašelj." Navadite se zahtevati zdravilo po njegovem polnem imenu, da se izognete nadomestitvam. Zadržni 37 let je Severov Balsam za pljuča uspešno zdravil kašelj in prehlade in take bolezni, katerih prvi pojavi so kašelj, kot na pr. kašelj pri influenci, vnetju sapnika, oslovskem kašlju, hripavosti in vnetju grla. Iste je izvrsten za odrasle in otroke.

Cena 25 in 50 centov. — V lekarnah vsepovsod.

Severa's Cold and Grip Tablets

(Severove Tablete zoper prehlade in hrip) so znane, da preprečujejo prehlad v najkrajšem času.

Severova družinska zdravila so napredna v lekarnah vsepovsod. Zahtevajte "Severova" poznihovim polnem imenu. Če jih ne morete dobiti v domači lekarni, naročite jih naravnost od

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprtnice, medaljonske, itd. Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta. Vsak človek mora paziti in hraniti, če le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot temeljni kamen postopka za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogača: kamen na kamen palača". Najtežje je početek ali brez početka ni nikdar alčesar. Zatorej prične vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo erega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko. Prodajamo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v našem varnem hranilno predale.

Sprejemamo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Kapital, vloge in prebitek znaša nad \$6,000,000.

Vabilo na veliko plesno veselico

katero priredi DRUŠTVO "ZAVEZNIK" ŠT. 3, S. D. P. Z. NA FRANKLIN BORO, PA. v Slovenskem Izobraževalnem Domu,

dne 31. decembra 1917

Točno ob 7 uri zvečer.

Člani naj vpoštevajo sklep zadnje seje, ki se glasi, da kdor se ne vdelež, plača v druš. blagajno \$1.00.

Vabimo tudi ostalo občinstvo. Lepe koračnice nam bo svirala tamburaška godba "SLAVEC".

Vstopnina za moške je \$1.00 — ženske proste. Za vsestransko potrebo bo skrbel zato izvoljeni ODBOR.

Delničarjem Jugosl. Del. Tiskovne Družbe

NA ZNANJE!

V smislu zakonov države Illinois in seje direktorija dne 5. decembra 1917 se vrši v petek dne 25. januarja 1918 ob 8. zvečer v prostorih upravnih Zborov, 4008 W. 31st St.

X. redni občni zbor delničarjev Jug. delavske tiskovne družbe s sledečim dnevnim redom:

1. Otvoritev zbora po predsedniku;
2. Volitev odbora za pregledanje pooblastil;
3. Volitev predsednika za občni zbor;
4. Čitanje zapisnika zadnjega obnega zbora;
5. Poročila tajnika, blagajnika in drugih odbornikov;
6. Poročilo upravitelja in urednika;
7. V korist družbe;
8. Urejevanje in agitacija za list;
9. Razno;
10. Volitev direktorija za leto 1918.
11. Razpust zbora.

Delničarji, ki iz enih ali drugih vzrokov ne morejo prisostvovati obnemu zboru, naj pošljejo svojim zaupnikom pooblastila, da jih na zboru zastopajo. Vsaka delnica ima en glas.

Za Direkt. Jugosl. Del. Tisk. Družbe

F. J. Aleš, tajnik.

razpolago. V mrzlem vremenu pa jim dajejo na razpolago najbolj gorke kotičke v mravljišču. Te uši se tako privadijo bivanju v mravljišču, da nikdar ne skušajo pobegniti iz njih in tako živi generacija za generacijo kot domača ali hišna žival mravelj.

Ako čitaš Proletarca, pa spošnaj, da je dober list in te zanima, tedaj ga pokaži še tovarišu in mu ga priporoči, da bo tudi on izvedel, kar izveš ti in se račil, česar se učiš ti. To bo duševni dobiček zate in zanj.

CAS

stopa s prihodnjo številko v četrto leto svojega obstanka.

Prva številka četrtega letnika izide dne

15. JANUARJA 1918.

Ker je važno, da imate vse številke enega leta, če hočete imeti konec leta knjigo s skoro petsto stranmi, Vas prosimo, da prijavite svojo naročnino najkasneje do

12. JANUARJA 1918

potem prejmete v redu takoj prvo in vse naslednje številke.

"CAS" je mesečna revija, ki izhaja na štiridesetih straneh mesečno z bogato vsebino in krasnimi slikami.

Velja za vse leto \$2.00, za pol leta \$1.00.

Naslovite naročnino na:

"CAS", 2711 S. MILLARD AVE., CHICAGO, ILL.

ZVEZNA KONTROLA.

(Konec s 1. strani.)

To se pravi. Če nastane v družbi večja kriza — in vojna je kriza — se izkaže, da je sistem kapitalizma neuspešen. In dasi sloni sodobna družba na temeljih privatnega kapitalističnega gospodarstva, se mora poslužiti sredstev, ki nasprotujejo duhu njenega sistema, sredstev, ki se nahajajo v smeri k socializmu.

Med glavna načela privatnega kapitalizma spada ta, da je podjetnik "gospodar v svoji hiši". Po svojem bistvu je privatni kapitalizem absolutističen; to se pravi, da ne mara deliti svoje oblasti z nikomer. Tudi družba, država ali vlada se po njegovih načelih nima mešati v njegove zadeve. Kako se naj opravi promet na železnicah, mora biti po teh načelih prepuščen popolnoma gospodarjem.

Če nastopi vlada in hoče urediti promet po javnih potrebah, je torej jasno, da nasprotuje to načelu privatnega kapitalizma. Ali vlada ne more tem načelom več priznati svetosti, kajti ako bi se tako ravnila, bi lahko nevarno trpeli interesi, ki jih zastopa; na železnicah bi se lahko pomnožil nered, lahko bi nastal kaos in zmeda v prometu bi bila lahko hujska katastrofa kakor mimoidoče poraz na bojišču.

HAGIJA SOFIJA.

Leta 326. po Kristovem rojstvu je sezidal Konstantin Veliki Sveti Modrosti lepo svetišče v Carigradu, oni Konstantin, ki mu je križ oznanjal zmago nad poganskim orožjem. Dvakrat je svetišče pogorelo, dvakrat so ga zopet sezidali, drugi cesar Justinijan, eden največjih vladarjev, grških ali bizantinskih. Hotel je ustaviti delo, ki bi mu ga ne bilo enakega na svetu, vse naj bi se skilo pred njim. Sveta Modrost (Hagija Sofija) naj bi dobila primeren prostor. Vse oblasti prostranega cesarstva so morale pomagati, morale donositi tvarino za novo stavbo. Oropal so stara svetišča v Efezu, Atenah, Kiziku, na Defu, v Egiptu, v daljnem Balbeku. Največji stavbenik tedanjega časa Antemij iz Trala, je prevzel težavno nalogo, ustvariti podobo nebes na zemlji; pomagal mu je slavni Izidor iz Mileta. Leta 532. so začeli, dokončali so pa veliko delo že čez pet let. Na dan sv. Štefana I. 537. so cerkev blagoslovili. Velikostna stavba se ne da popisati. Vse je bilo posejano z dragimi kamni in odeto z zlatom, gl. oltar so slavili kot čudo sveta. Nad oltarjem se je dvigala kupola, štirje stebri so jo nosili, iz zlata so bili in srebra, polni biserov in demantov. Podrl se je sicer del stavbe, a kmalu so jo zopet pozidali; lepša je bila nego prej; blagoslovili so jo dan pred Božičem leta 563. Poslušajmo pripovedovalca Sven Hedina!

V letu 563. po Kristovem rojstvu smó. Ravnikar so dovršili Maloazijci, najslavnejši stavbeniki tedanje dobe, eno največjih svetovnih kršćanstva. Nad trideset let je trajalo delo in pri tem je bilo zaposlenih neprenehoma deset tisoč delavcev. Zdal pa je kolosalna stavba dogotovljena in danes se ima vršiti posvečenje cerkve Svete Modrosti.

Veliki vladar bizantinskega cesarstva, Justinijan, se pripelje v četveroprežnem vozu in stopi v spremstvu carigradskega patriarha v cerkev. Njena notranjost je obširna in v višini 65 metrov se dviga kakor nebesni obok kupole. Justinijan se ozira in veseli svojega dela. Občuduje pisane marmore ob stenah, umetnosti polni mozaik v zlatem dnu kupole, stotere stebre iz rdečega porfira in zelenega marmorja, ki nosijo kupolo in galerije. Neizmerno je bogastvo cesarjevo! Sedem zlatih križev je podaril novozgrajeni cerkvi. Teža vsakega je stot! V zakristiji se nahaja 40.000 kelihih plaščkov, vsi pa so prepleteni z biseri in dragocenimi kamenčki, dalje 24 biblij z zlatom okovanih platnic, katerih vsaka tehtja dva stota! Okraski treh portalnih vrat so iztesani iz lesa Noetove barke in vrata glavnega vhoda so iz samega srebra; v druga so pa vdeleni levi iz cedrovine, črnega lesa in jantara. Med 12 srebrnimi stebri se blešči podoba Križanega, ravnotako iz kovanega srebra, toda pozlačena. Najsvetejša tega svetišča, resnična podoba onega križa, ki so ga rimski barbari pred več kot 500 leti postavili v Jeruzalemu.

Obok se koplje v luči. Srebrni lestenci nad cesarjevo glavo tvorijo mogočno obliko križa, simbol zmagovitosti sijaja nebeske svetlobe nad zemeljsko temo. V mozaiku kupole se svetijo v vsej milobi obličja svetnikov, ki klečijo v tihi pobožnosti pred Bogom; pod obokom plavajo štirje kerubini. In cesar se spomni druge knjige Mojzove: "Kerubini so razprostrli zgoraj svoja krila in z njimi krili prestol milosti, in njih obličja so bila obrnjena nasproti in zrla na prestol milosti." Ali pa ni bilo v tem novem svetišču ravnotako? Ginjen skromnosti pred Najsvetejšim, pa obenem poln človeškega ponosa, pade Justinijan na kolena in vzklizne: "Češčen bodi Bog, ki me je smatral vrednega, da dokončam to delo! Prekosil sem te, Salomon!"

In novi rodovi, nova stoletja hodijo po sledu prejšnjih. V cerkvi Svete Modrosti še vedno obhajajo kristjani sijajne vsakoletne svečanosti, patriarhi in cerkveni očetje pa se snidejo tu na zborovanjih. Že so skoro tisoč let sijale zvezde nad to mogočno hišo božjo, kar so ugasnile v jutru dne 29. maja 1453. leta.

Turški sultan je naskočil s svojimi brezštevilnimi četami obzidje Carigrada. V groznem strahu beže tisoč mož, žen in otrok v Hagijo Sofijo in prepuste ostalo mesto opustošenju. Zmagovalec se ne bo drznil oskruniti svetega kraja. V uri stiske — tako se glasi prerokovanje — bo prišel angel božji z neba ter rešil cerkev in mesto.

Že brne mogočne trobente mohamedancev z bližnjih gričev. Strahovito, srce razdirajoče vpije odmeva pod obokom, matere pritiskajo svoje otroke na prsi, možje in žene se objemajo, sužnji galej, roke vklepane še v verige, pribeže v temo za stebri. Grmeče butajo sekire mohamedan-

Interesi družbe stoje nad interesi posameznika; to ni geslo kapitalizma, pač pa načelo socializma. In v krizi jemlje družba posojilo od socialističnega nauka.

Toda če se sistem ne obnese v krizi, ni li s tem dokazana njegova neuspešnost sploh? Železnice v privatnih rokah in pod privatnim vodstvom ne ustrezajo potrebam v vojnem času. Ali ta izkušnja le potrjuje dejstvo, da tudi v mirnem času ne ustrezajo tako, kakor bi mogle, če bi se urejeval promet s stališča resničnih potreb, ne pa s stališča profitov. Tako pa bi se mogel promet urejevati le tedaj, ako bi ga vodili tisti, ki dejansko zastopajo interese splošnosti in ako ne bi mogli teh interesov ovirati nobeni oziri na profit.

Interesi splošnosti stoje nad privatnimi ne le v vojni, ampak tudi v miru. Vojna je velika učiteljica in njeni nauki bodo imeli svoj pomen, tudi kadar bo končana. Med drugim učil, da ni sedanjih gospodarski red vrhunec razvoja, da ni idealen, a se preživlja in da bo na njegovo mesto moral priti boljši. To pa more biti le gospodarstvo, katerega temelj so gospodarske potrebe splošnosti in njih najboljše zadoščenje. In temu se pravi socializem.

cev po vratih; trske dragocenega lesa odletavajo pod udarci. Tu hrešče vrata v stikih, tam pa so že razbita. Z ognjem in mečem razširjati njegov nauk, je zapoved preroka Mohameda! ... Pijani že od mesarskega klanja ob obzidju, vdoro janičari v cerkev in s krvavimi, zakrvljenimi meči pokose svojo žetev po zapovedi preroka. Neoboroženo množico vklenijo z verigami in izženejo kakor živino. Nato začno ropati. Pod udarci mečev in sunki sulic se razleti mozaik, raztrgajo dragocene oltarne prte, maule ter velblode pa optajo z neizmernimi zakladi srebra in zlata. Med divjim tuljenjem vlečejo podobo Križanega skozi cerkev in črnobrad mozilni posadi, poln besnega verskega fanatizma, svojo janičarsko čepico na trnjevo krono, in prevzetni zmagovalni vrisk prevpijejo vzklizi, polni zasramovanja: "To je Bog kristjanov!"

Tam spredaj pred glavnim oltarjem pa stoji grški škof v častni opremi velikega svečenika. Brez strahu bere z glasnim, mirnim glasom sveto mašo za kristiane in jim rosi tolažbo v njihovi strašni stiski. Toda končno stoji čisto sam. Tedaj seže po zlatem kelihi in hiti po stopnicah navzgor na galerije. Kar ga zapazijo Turki in z golimi sabljami ter povešenimi sulicami se začne za njim trop janičarjev. Še en trenutek in zgumil se bo mrtev nad svojim kelihom, kajti ubežati je nemogoče, kroginkrog nemo stoje trde stene. Toda v tem trenutku škof stopi skozi odprino in za njim se zagrne zidovje. Od začudenja onemeli odskočijo Turki, potem pa naskočijo s kopji in sekirami. Toda zid se ne vda in zasramuje njihovo brezuspešno prizadevanje. Polni začudenja se odstranijo vojaki.

Spodaj v ladji pa sta priklopila rop in krik do vrhunce. Mohamedanski vojskovodje in paše ga spremljajo. Sam zmagovalec, Mohamed II., turški sultan, se bliža. Z njegovega obraza odseva mladost, ponos in neuklonljiva volja, pa tudi resnoba. Peš stopa po marmornatih ploščah, katerih se je dotikal pred tisoč leti noga krščanskega Justinijana. Prva stvar, ki jo zagleda, je janičar, ki prešerno seka s sekro marmornati tlak. Mohamed pristopi in ga vpraša: "Zakaj?" "Zaradi vere!" se glasi odgovor. Pri tej priči udari sultan s svojo sabljo vojaka, da se zgumil po tleh. "Psi! Li se niste dovolj naplenili? Stavbe tega mesta so moje!" Ubitega brene v stran in se poda na leco kristjanov ter z grmečim glasom razglasi cerkev Sv. Modrosti za last izlama.

Polpeto stoletje je minulo, odkar se je nadomestil na kupoli Hagije Sofije križ z mogočnim polumesecem, in večer za večerom se razlega še vedno raz površine štirih minaretov, ki so jih prizidali Turki cerkvi, glas oznanjevala molitve. Obleden je v dolg. plapolajoč plašč z belim turbanom na glavi. Na vse štiri strani neba kliče z mogočnim glasom čez Stambul. "Bog je velik!" se razlegajo njegove besede. "Razen Boga ni nobenega boga in Mohamed je njegov prerok! Pridite v blaženstvo! Popitite v odrešenje! Bog je velik! Razen Boga ni nobenega boga!"

Nato zatone solnce nad obzorjem. Kar se zasliši pok topa. Kajti zdaj je postni čas, med katerim ne smejo mohamedanci čez dan niti jesti, niti piti, pa tudi ne kaditi. Tako velja prerok v koranu, njihovem svetem pismu. Ono znamenje pa oznanja za danes konec posta, in če so se pravoverni zdaj pokrepčali z mesom in sladlji ob sladkem sadju, se potem podajo v staro cerkev Svete Modrosti, kakor se še vedno imenuje. O koli minaretov sveti na tisoče svetilk in med stolpi pišejo plapolajoče luči sveta imena v nočno temo. . . . V mošeji pa visijo na 50 metrov dolgih verigah lestenci z neštevilnimi oljnatimi svetilkami in na trdo napetih vrhah visijo lučice tako goste druga poleg druge kot jagode na molku. Morje svetlobe preplavlja tla mošeje. Na mogočnih zelenih grbih so napisana z zlatimi črkami imena Allaha, Mohameda in svetnikov, vsaka črka pa je visoka devet metrov. Tlak je pokrit s preprogami; kdor vstopi, mora sezuti čevlje ter umiti obraz in roke. Beli in zeleni turbanji ter rdeči fesi s črnimi robovi se mešajo med seboj. Vsi, ki prisostvujejo pobožnosti, se obrnejo z obrazom proti Mekki. Nakrat vzdignejo roke do obraza visoko z naprej obrnjenimi dlani in palec drže ob uhlji. Potem se pripognejo z gornjim delom telesa naprej in upro roke na kolena ter se dotaknejo s čelom tal. "Molitev je ključ do raja", veli koran, in vsak del molitve zahteva gotovo pozicijo telesa.

Na leci stoji svečenik. Njegov pevajoč glas prekine svečanostno tihoto. Zadnja beseda izve ni na njegovih ustnicah, toda odmeva še dolgo pod temnim svodom kupole in plava kot nemiren duh med kipi kerubinov . . .

Novoletni nasvet.

Želodčne nadloge so hude sitnice. Le te izpridijo dober kos leta tistim, ki se bogve koliko ne brigajo za zdravje, kakor bi se pravzaprav morali. Prihite pri korenini, ter imejte svoj drob čist skozi celo leto s pomočjo Trinerjevega Ameriškega Grenkega Vina. Potem se vam ne bo treba bati slabega prebavanja, zapeke, pomanjkanja slasti, glavobola, nervoznosti splošne oslabelosti itd. Ali varujte se cenenih ponaredb ter zahtevajte vsepovsod Trinerjevo Ameriško Grenko Vино. Cena \$1.10. Po lekarnah. In zapomnite si dobro da mora biti v vaši družinski omari za zdravila vedno Trinerjev Liniment za revmatizem, nevralgijo, trganje v križu, izpahenje, izvinjenje otekline i. t. d. (Cena 35 in 65c po lekarnah, po pošti 45 in 75c) in Trinerjev Cough Sedative za kašelj in prehlajenje, vnetje sapnika in hripavost itd. (Cena 25 in 50c po lekarnah, po pošti 35 in 60c.) Josip Triner Co., 1333-1343 S. Ashland ave., Chicago, Ill.

Adv.

Ali ste zapazili, da Vam je, ali da Vam bo v kratkem potekla naročnina?

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelniki.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati jo le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živeli bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorom "Clearing House".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vse gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kakšno slabost ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kakšni banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potem Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Houseom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojake, so ji takoj priskočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnila zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Houseom, je pod njegovim nadzorom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorom in odda vsako leto pet detajlnih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kadar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bondov.

J. Triner

predsednik.

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

PAIN-EXPELLER

je postal domača beseda v vsaki slovenski družini radi neprekosljivega čina pri tolikih bolečinah in nadlogah.

Sedajne razmere so nas primorale, povišati ceno na 35 in 65 centov za steklenico, ako hočemo, da ostane iste kakovosti in da enako učinkuje.

S tem imate jamstvo, da staro, dobro sredstvo z isto močjo tudi dobite. Nikar se dajte premotiti z nizjo ceno ničvrednih ponaredb.

Stari, pravi Pain-Expeller dobete le v zavrtku kot je tu naslikan. Pri kupovanju pazite na sidro znamko, na besedo Loxol in na naše ime.

Pravi Pain-Expeller je dobili v vseh uglednih lekarnah in naravnost od nas. Steklenica za 65c. je koristnejša kot pa za 35c. ker obsega več kot dvakrat toliko.

F. AD. RICHTER & CO.
74-80 Washington Street, New York

CARL STROVER

Attorney at Law.

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sobe 1009.

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VIL-LAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizu cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefon: sk. številka 224 M.

LOUIS RABSEL.
SHAJALIŠČE SLOVENCEV.

NA 460 GRAND AVE., KEOSHA, WIS.
Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVZNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1638 Blue Island Ave.,
(Adv.) Chicago, Ill.

SLOVENC

pristopajte k

SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE.

Naročite si "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50.

Vstanjavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečja človeška tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebnice kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoj.

Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovalca zasluži popolno zaupanje in čiščenje od strani številnih odjemalcev. Malo povijanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Brnili smo se dolgo zoper dragotino na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji stebel in morali smo ceno nekoliko povišati. Vsek prijatelj Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanjosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarnja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okoliščini. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vseh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh bolezni jih je devetdeset odstotkov povzročenih in spočetih v žlode. Trinerjevo Zdravilno Grenko Vино očisti želodec in odstrani iz notranjine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen blag zlotvorilni tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovrste nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žareče rudeče vino. V zadevi zabasnosti, nepravilnosti, glavobola, polglavobola, nervoznosti, navadne slabosti, kakor tudi v želodčnih neprilikah, ki rade nadlegujejo ženske ob spremembi žitja ali rudarje in druge delavce, ki delajo in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vselej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju profina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrplosti gležnjev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnjenje živcev in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; istotako za čiščenje ran, izpahenje in drugih kožnih otvorov. Dobi se v vseh lekarnah. Najnovejša nagrada so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER

MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave. Chicago, Ill.